

De Vlaamse deelname aan de Europese programma's voor Onderzoek en Innovatie (2007-2013)

Een tussentijdse analyse

Vlaamse overheid

Redactieadres

Afdeling Kennisbeheer
Departement Economie, Wetenschap en Innovatie
Koning Albert II-laan 35 bus 10
1030 Brussel

+32 (0)2 553 59 80
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Van Melkebeke, Secretaris-generaal Departement Economie, Wetenschap en Innovatie
Vlaamse overheid

D/2011/3241/242

Samenstelling en auteurs

Pascale Dengis, Erwin Dewallef en Monica Van Langenhove

Samenvatting

De Lissabonstrategie is een belangrijke stimulans voor het sociaaleconomische beleid in Vlaanderen. De implementatie van de Europa 2020 strategie is een voortzetting van die traditie. Vlaanderen wil met haar actieplan 'Vlaanderen in Actie' en Pact 2020 tot de top van de Europese kennisregio's behoren tegen 2020. Het inzetten op en aansluiten bij internationale programma's gericht op innovatie is hierbij een belangrijke hefboom. Er is nood aan goed cijfermateriaal om een zicht te krijgen op de wijze waarop Vlaanderen deelneemt aan internationale programma's voor onderzoek en innovatie. Het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) volgt al jaren nauwgezet de Vlaamse deelname op aan het Europese Kaderprogramma voor Onderzoek[1]. De voorliggende studie probeert een breder beeld te schetsen van de Vlaamse deelname aan alle Europese financieringsprogramma's die steun verlenen voor onderzoek en innovatie. Het is niet de bedoeling om een volledige en exhaustieve analyse te maken van de Vlaamse participatie in elk van die programma's. Daarvoor was in deze fase onvoldoende gedetailleerd cijfermateriaal voorhanden. Het rapport wil vooral een eerste overzicht bieden van de verschillende Europese financieringskanalen voor onderzoek en innovatie en de mate waarin Vlaanderen in elk van die onderdelen participeert.

De drie belangrijkste Europese programma's voor de financiering van Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (O&O&I) in de periode 2007-2013 zijn het Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek en Ontwikkeling (7KP, 50,5 miljard euro), het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI, 3,6 miljard euro) en het Cohesiebeleid (347 miljard euro waarvan 86,5 miljard voor O&O&I). Het gros van het totale budget van 140 miljard euro voor O&O&I komt dus vanuit het Cohesiebeleid (62%), 36% vanuit KP en slechts 3% vanuit KCI.

Met een voorlopige[2] return uit het **7de Kaderprogramma (7KP)** van 2,44% scoort Vlaanderen boven de verwachting en is er opnieuw een stijging na een dalende trend in de voorgaande kaderprogramma's. Tot hiertoe ontving Vlaanderen 386 miljoen euro voor 1.102 deelnames. Wanneer de deelnametoelage gelinkt wordt aan het BBP, positioneert Vlaanderen zich op een derde plaats in de ranking van de Europese landen. Het aandeel van de universiteiten en hogescholen in de deelname is nog verder versterkt ten opzichte van de vorige kaderprogramma's (tot 45%). Het aandeel van de bedrijven en de onderzoekscentra daalt licht ten opzichte van het Zesde Kaderprogramma. In de internationale rangschikking van universiteiten handhaaft de Katholieke Universiteit Leuven zich in de top10 met een zesde plaats in aantal deelnames en een zevende plaats in deelnametoelage.

Over de deelname aan het **KCI-programma** zijn de gegevens momenteel te fragmentarisch om een goed zicht te krijgen op de budgettaire impact voor Vlaanderen. De middelen zijn hier hoe dan ook bescheiden vergeleken met die van de andere programma's.

De budgetten voor het **Cohesiebeleid** worden grotendeels vooraf toegewezen aan regio's volgens bepaalde socio-economische criteria, in tegenstelling tot de kaderprogramma's waar de middelen in competitie tussen de lidstaten worden toegekend. De middelen voor het cohesiebeleid worden ingezet voor convergentie, regionaal concurrentievermogen, werkgelegenheid en Europese territoriale samenwerking. Vlaanderen krijgt middelen toegewezen vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Europees Sociaal Fonds (ESF), niet vanuit het Cohesiefonds. Over de programmaperiode 2007-2013 gaat het over een budget van 670 miljoen euro voor de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid (RCW) en ongeveer 190 miljoen voor de doelstelling Europese Territoriale samenwerking (ETS). Daarbovenop wordt er nog eens 940

1 Zie http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/analyse-zesde-kaderprogramma-2002-2006.
2 Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).

miljoen voor RCW en 230 miljoen voor ETS gecofinancierd door Vlaamse partners uit de publieke en private sector.

De cijfers in dit rapport tonen aan dat Vlaanderen actief deelneemt aan de Europese financieringsprogramma's voor onderzoek en innovatie. Over de hele programmaperiode 2007-2013 zal er naar schatting ongeveer 2 miljard euro vanuit de betreffende Europese programma's naar Vlaanderen terugvloeien, 1.225 miljoen vanuit KP, 670 miljoen vanuit de structuurfondsen EFRO en ESF voor de doelstelling 'Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid' (doelstelling 2) en ongeveer 190 miljoen euro vanuit EFRO voor 'Europese Territoriale Samenwerking' (doelstelling 3). Op jaarbasis betekent dit gemiddeld iets minder dan 300 miljoen euro die vanuit deze drie Europese programma's terugvloeit naar Vlaanderen. Hoeveel hiervan precies is bestemd voor O&O&I moet nog verder worden onderzocht. Voor onderzoek en innovatie blijft het Kaderprogramma voor Onderzoek het belangrijkste Europese financieringskanaal voor Vlaanderen.

Inhoudsopgave

Inleiding 5

1. Het Zevende Kaderprogramma (2007–2013) 7

1.1. Algemeen 7

1.2. Kerncijfers 7

1.3. Vlaamse deelname volgens programmaonderdeel 8

1.4. Vlaamse deelname volgens deelnemerscategorie 9

1.5. Vlaamse deelname binnen België 11

1.6. Vlaamse deelname binnen Europa 12

1.7. Conclusies 15

2. Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI) (2007-2013) 17

2.1. Algemeen 17

I. Programma voor Ondernemerschap en Innovatie (EIP) 17

II. Programma ter ondersteuning van het ICT-beleid (ICT) 20

III. Programma Intelligente Energie – Europa (IEE II) 20

2.2. Conclusies 21

3. Vlaanderen in het Europese cohesiebeleid (2007–2013) 22

3.1. Algemeen 22

3.2. Implementatie van het Europese cohesiebeleid in België en Vlaanderen 26

3.3. Conclusie 34

Bijlage 1. Overzicht van de Belgische participatie in de grensoverschrijdende (Interreg IV-A) en transnationale (Interreg IV-B) programma's in het kader van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking, volgens NUTS-classificatie. 37

Bijlage 2. Lijst met gebruikte afkortingen en acroniemen 39

Inleiding

Met haar mededeling van 3 maart 2010[3] gaf de Europese Commissie het startsein voor de Europa 2020 strategie, de opvolger van de Lissabonstrategie, die afliep in 2010. De nieuwe strategie van de Europese Unie voor jobs en slimme, duurzame en inclusieve groei zal Europa helpen de crisis te boven te komen en de Europese economie voorbereiden op de komende 10 jaar.

De Europa 2020 strategie is gebaseerd op drie samenhangende en elkaar versterkende prioriteiten: slimme groei – voor een economie op basis van kennis en innovatie; duurzame groei – voor een koolstofarme, concurrerende economie waarin zuinig wordt omgesprongen met hulpbronnen; en groei voor iedereen – voor een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie. De nieuwe strategie is dus toegespitst op de gebieden waar actie nodig is: kennis en innovatie, een duurzamere economie, een hoge werkgelegenheid en sociale insluiting.

De Europese Unie beschikt over 3 belangrijke financieringsprogramma's die alle, zij het met hun eigen focus, de verschillende Lissabondoelstellingen (vanaf 2010 de EU2020-doelstellingen) nastreven om onderzoek en innovatie te ondersteunen. Alle programma's bestrijken de periode 2007-2013:

1. het Cohesiebeleid dat wordt gefinancierd vanuit de Structuurfondsen (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling [EFRO] en Europees Sociaal Fonds [ESF]) en het Cohesiefonds;
2. Het Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (KP);
3. Het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI).

Om een idee te krijgen over hoe deze programma's zich budgettair tot elkaar verhouden, worden in onderstaande tabel de totaalbudgetten per programma weergegeven voor de periode 2007-2013.

In totaal gaat het hier over ongeveer 401,5 miljard euro die wordt voorzien voor de drie programma's, waarvan zo'n 140,6 miljard euro is bestemd voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (O&O&I). Ongeveer 50 miljard euro van de toegekende 86,5 miljard euro voor het Cohesiebeleid betreft O&O&I "in enge zin", waarmee onder meer onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO) in bedrijven en kennisinstellingen, onderzoeksinfrastructuur, competentiecentra, kennis- en technologieoverdracht en OTO-netwerking wordt bedoeld (zie 3.1.2.).

De middelen voor O&O&I vanuit het Cohesiebeleid en het Kaderprogramma voor OTO zijn dus van dezelfde grootteorde, maar de wijze van toekenning is verschillend. Bij de kaderprogramma's gebeurt de toekenning van subsidies aan begunstigden op competitieve basis en worden geschikte projecten geselecteerd op basis van uitmuntendheid. Bij het cohesiebeleid gebeurt de toewijzing grotendeels vooraf aan bepaalde regio's op basis van een aantal kenmerken zoals BBP of BNI/inwoner.

Programmatische oorsprong - periode (2007-2013)	**Totaal budget (miljard euro)**		**Budget O&O&I (miljard euro)**	
Cohesiebeleid	347,4	86%	86,5	62%
Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek (7KP)	50,5	13%	50,5	36%
Kaderprogramma Concurrentievermogen en Innovatie (KCI)	3,6	1%	3,6	3%
Totale EU-middelen 2007-2013	**401,5**	**100%**	**140,6**	**100%**

Voorliggend rapport, dat werd uitgevoerd op initiatief van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie van de Vlaamse overheid, wil een overzicht bieden van de EU-programma's voor O&O&I en

3 Zie http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:NL:PDF.

de Vlaamse deelname daaraan situeren. Er bestaan al detailstudies over de Vlaamse deelname aan de voorgaande edities van de kaderprogramma's voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling[4].

Voorliggend rapport is echter een eerste poging om in het overzicht ook de twee andere Europese financieringsprogramma's op te nemen. Wij wensen daarbij de entiteiten Agentschap Ondernemen, Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed en Departement Leefmilieu, Natuur en Energie van harte te bedanken voor hun geleverde inspanningen wat betreft dataverstrekking en tekstrevisie.

4 Zie http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/analyse-zesde-kaderprogramma-2002-2006.

1. Het Zevende Kaderprogramma (2007–2013)

1.1. Algemeen

Het Zevende Kaderprogramma (7KP) bestaat uit vier specifieke programma's die de Europese onderzoeksinspanningen moeten structureren. Elk van deze vier specifieke programma's werd als volgt begroot:

1. Samenwerking: 32.413 miljoen euro,
2. Ideeën: 7.510 miljoen euro,
3. Mensen: 4.750 miljoen euro en
4. Capaciteiten: 4.097 miljoen euro.

Daarnaast zal 7KP de eigen acties van het Gemeenschappelijk centrum voor Onderzoek (GCO) financieren voor een begroot bedrag van 1.751 miljoen euro, evenals de in het Euratom-kaderprogramma vastgelegde acties op het gebied van: 1) onderzoek inzake fusie-energie en 2) kernsplijting en stralingsbescherming, voor een totaal van 2.751 miljoen euro. De Commissie maakt dus voor de periode 2007-2013 een budget van 50.521 miljoen euro vrij, of gemiddeld 7.217 miljoen euro per jaar. De gegevens gebruikt in dit rapport over de deelname aan 7KP werden betrokken uit de databank die de Europese Commissie via het elektronische platform e-CORDA ter beschikking stelt aan geautoriseerde gebruikers van landen die deelnemen aan 7KP. Het gaat hier meer bepaald om de tussentijdse status van de databank op datum van 29 oktober 2010. Op dat moment in het Zevende Kaderprogramma was 31% van het totale voorziene deelnamebudget toegekend. De gegevens over de Vlaamse deelname aan eerdere kaderprogramma's werden gehaald uit eerdere analyses[5].

1.2. Kerncijfers

Vlaanderen nam tot op heden met 248 deelnemers 1.102 keer deel aan 870 projecten binnen het Zevende Kaderprogramma. De Vlaamse deelnames totaliseren daarmee voorlopig een deelnametoelage van ongeveer 386,3 miljoen euro. Deze voorlopige Vlaamse deelnametoelage vertegenwoordigt 2,44% van de totale toelage die door de Europese Commissie voor participatie in 7KP werd uitgekeerd. In tabel 1 wordt de evolutie van de Vlaamse deelname over de verschillende kaderprogramma's heen weergegeven.

Tabel 1. Evolutie van de Vlaamse deelname over de kaderprogramma's heen.

	4KP	5KP	6KP	7KP*
Aantal deelnames	1.972	1.575	1.342	1.102
Aantal projecten	1.567	1.304	1.051	870
Aantal instellingen	495	444	422	248
Aantal deelnames als coördinator (in %)	17,6	21,4	15,2	17,9
Ontvangen budget in miljoen euro	273,4	278,8	352,3	386,3
Totaal EU-KP budget besteed aan contracten (in miljard euro)	11,5	12,7	16,6	15,8
Financiële return** (in %)	2,38	2,19	2,12	2,44
verwachte return (in %)	2,1-2,3	2,1-2,2	2,2	2,2-2,3

** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*
*** Het procentuele financiële aandeel van Vlaanderen in de totale toegekende Europese middelen.*

5 Zie http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/analyse-zesde-kaderprogramma-2002-2006.

Als we voor 7KP een verwachte Vlaamse return tussen 2,2% en 2,3% vooropstellen, dan kunnen we concluderen dat Vlaanderen met een return van 2,44% tot hiertoe boven de verwachting heeft gescoord. Ten opzichte van de voorgaande kaderprogramma's (5KP en 6KP) zien we na een dalende trend voor het eerst terug een duidelijke stijging van de Vlaamse return.

Tabel 2. Vlaams aandeel in de EU-uitgaven, opgesplitst per jaar, voor 7KP**.*

	2007	2008	2009	2010*	TOTAAL
Vlaams aandeel in miljoen euro	41,5	128,0	124,6	92,3	386,3
EU-budget in miljoen euro	1.614,6	5.095,2	5.305,7	3.793,6	15.809,0
% Vlaams aandeel	2,57%	2,51%	2,35%	2,43%	2,44%

**Bij opsplitsing per jaar werden de deelnamebudgetten toegewezen aan het jaar waarin het contract werd getekend.*
*** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*

Tabel 2 geeft het Vlaamse aandeel in de totale EU-uitgaven weer, opgesplitst per jaar. Het gros van de EU-middelen, bestemd voor Vlaanderen, werd tot hiertoe vooral in 2008 en 2009 toegekend. De jaarlijkse Vlaamse return ligt voorlopig het hoogst in 2007 en het laagst in 2009, maar liggen alle boven de verwachte Vlaamse return van 2,2%-2,3%.

1.3. Vlaamse deelname volgens programmaonderdeel

Als we kijken naar de Vlaamse deelname aan de verschillende programmaonderdelen van 7KP (zie ook tabel 3), dan zien we dat Vlaanderen tot hiertoe boven verwachting presteerde in de thematische prioriteiten 'Food, Agriculture and Fisheries, and Biotechnology (Food)' (return van 3,5%), 'Information and Communication Technologies (ICT)' (return van 3,4%), 'Nanosciences, Nanotechnologies, Materials and new Production Technologies (Nanotech)' (return van 2,8%), 'Socio-economic Sciences and the Humanities (SSH)' (return van 2,7%), 'Energy' (return van 2,6%) en 'Health' (return van 2,5%).

Daarnaast nam Vlaanderen volgens verwachting deel aan de prioriteiten 'Environment (including Climat Change)' evenals aan het nieuwe specifieke programma 'Ideas', dat wordt gecoördineerd door de ERC (European Research Council), waarbij Vlaanderen respectievelijk een return van 2,3% en 2,2% behaalde.

In de thematische prioriteiten 'Security' (return van 0,7%), 'Research Infrastructures' (return van 0,6%) en 'International Cooperation (INCO)' (return van 0,1%) bleef de Vlaamse participatie daarentegen ver onder de verwachting.

Voor het specifieke programma 'Research Potential of Convergence Regions (Potential)' waren in de door de Europese Commissie beschikbaar gestelde databank voorlopig geen deelnamegegevens opgenomen.

Tabel 3. Voorlopige Vlaamse deelname aan 7KP volgens programmaonderdeel.*

Specifiek Programma	Thematisch gebied	Aantal deelnames	%	Aantal projecten	Deelnametoelage in miljoen euro	%	Return
COOPERATION	Health	105	9,5%	89	46,6	12,2%	2,5%
	Food	70	6,4%	50	22,0	5,7%	3,5%
	ICT	292	26,5%	229	121,4	31,6%	3,4%
	Nanotech	107	9,7%	76	35,7	8,7%	2,8%
	Energy	47	4,3%	37	20,1	5,2%	2,6%
	Environment	45	4,1%	36	14,4	3,8%	2,3%
	Transport	87	7,9%	62	22,3	5,5%	2,1%
	SSH	27	2,5%	23	5,7	1,5%	2,7%
	Space	15	1,4%	13	4,6	1,2%	1,9%
	Security	10	0,9%	10	2,2	0,6%	0,7%
	General	3	0,3%	3	0,4	0,1%	0,2%
IDEAS	ERC	32	2,9%	32	42,0	11,0%	2,2%
PEOPLE	Marie Curie	128	11,6%	109	26,3	6,9%	1,9%
CAPACITIES	Infrastructures	28	2,5%	24	4,7	1,2%	0,6%
	SME	59	5,4%	36	7,9	2,1%	1,9%
	Regions	4	0,4%	1	0,6	0,1%	1,1%
	Potential	-	-	-	-	-	-
	Society	7	0,6%	7	1,0	0,3%	1,2%
	Policies	4	0,4%	4	0,3	0,1%	2,1%
	INCO	1	0,1%	1	0,0	0,0%	0,1%
EURATOM	Fusion	2	0,2%	2	0,1	0,0%	1,8%
	Fission	29	2,6%	26	8,1	2,1%	5,7%
TOTAAL		**1.102**	**100%**	**870**	**386,3**	**100%**	**2,44%**

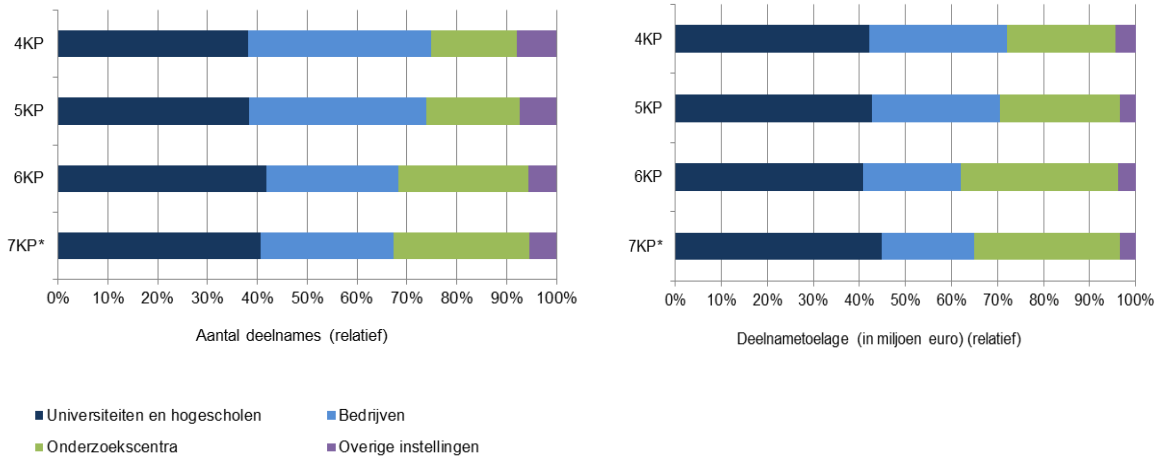
** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*

1.4. Vlaamse deelname volgens deelnemerscategorie

Wanneer we de relatieve deelname van de Vlaamse instellingen bekijken over de verschillende kaderprogramma's heen, valt het op dat er nagenoeg geen wijziging is in het aandeel van de verschillende categorieën tussen 6KP en 7KP in aantal deelnames (figuur 1a). Wat de deelnametoelage (figuur 1b) betreft, zien enkel de Vlaamse universiteiten en hogescholen hun aandeel toenemen in vergelijking met het Zesde Kaderprogramma. Alle andere categorieën, en dan vooral de onderzoekscentra, moeten een klein deel van hun relatieve Vlaamse deelnametoelage inleveren ten opzichte van het Zesde Kaderprogramma.

Figuur 1. Relatieve Vlaamse deelname volgens deelnemerscategorie.

1a. *1b.*

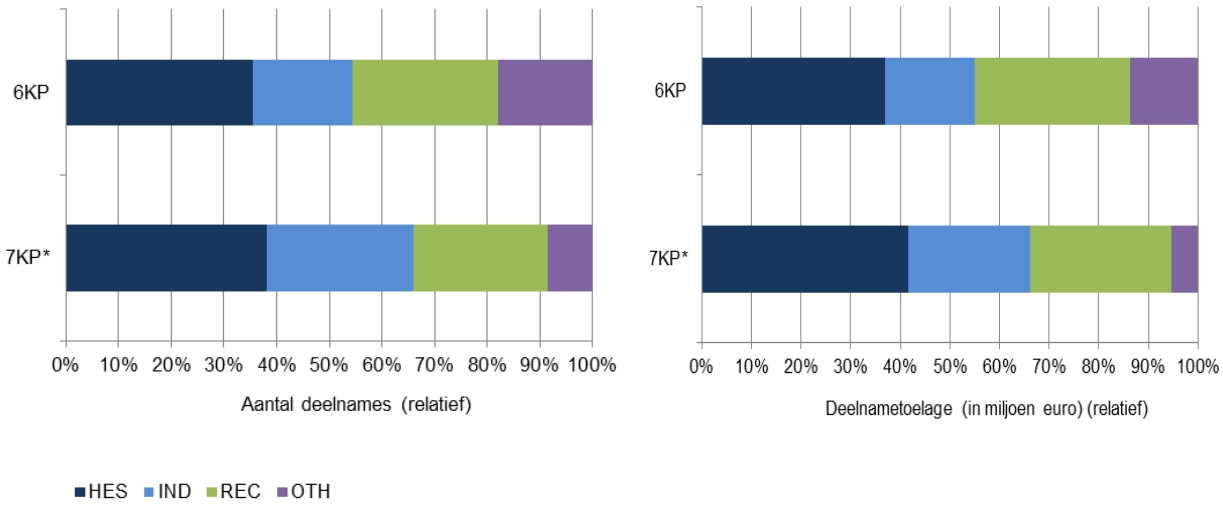

** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*

Wanneer de Vlaamse deelname wordt vergeleken met de relatieve Europese deelname (figuur 2a en 2b), valt een relatief sterkere participatie van de universiteiten/hogescholen en de onderzoekscentra voor Vlaanderen op. In 7KP valt voor de EU een versterkte deelname van de industrie op ten opzichte van 6KP. Die toename vinden we in Vlaanderen niet terug.

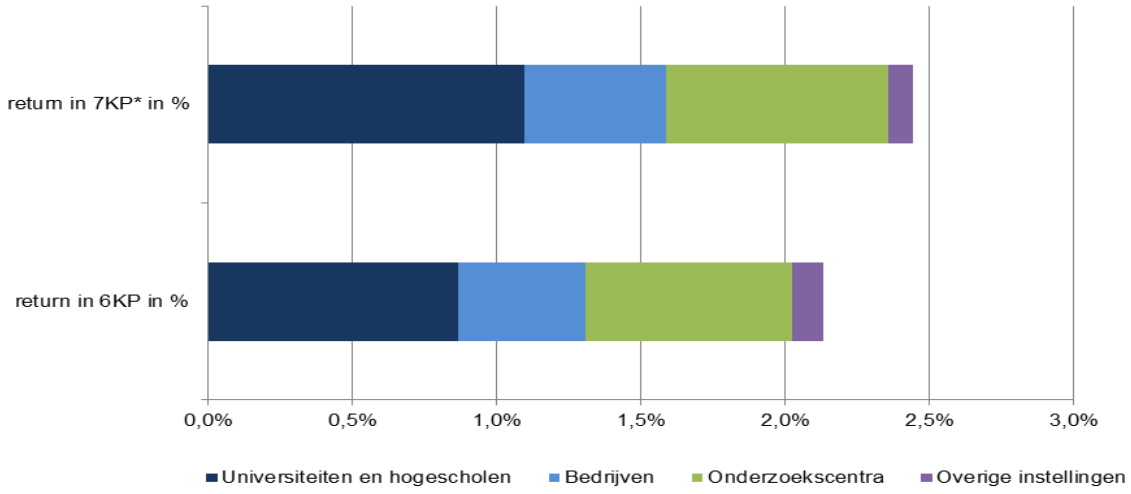
Figuur 2. Relatieve Europese deelname volgens deelnemerscategorie.

2a. *2b.*

** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*
HES= Higher Education Services; IND= Industry; REC= Research Centres en OTH= Others.

Figuur 3. Aandeel van deelnemerscategorieën in de Vlaamse return.

** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*

Vergelijken we de financiële Vlaamse return uit 6KP en 7KP (zie figuur 3), dan blijkt dat de voorlopige toename in return van 2,12% naar 2,44% vooral te danken is aan de universiteiten. Het succes van de bedrijven en de onderzoekscentra neemt lichtjes toe.

1.5. Vlaamse deelname binnen België

In tabel 4 wordt de voorlopige deelname van Vlaanderen, Brussel en Wallonië aan 7KP in de Belgische context geplaatst. België nam 2.051 keer deel aan 1.397 projecten en verwierf daarmee een totale deelnametoelage van 601,23 miljoen euro. Uitgaande van een verwachte Belgische return van 4,03% kan worden gesteld dat België tot nog toe met een return van 3,80% onder de verwachting heeft geparticipeerd in het Zevende Kaderprogramma. België gaat er op achteruit ten opzichte van het Zesde Kaderprogramma (3,98%).

Tabel 4. Situering van de Vlaamse deelname binnen België aan 7KP.*

	Aantal deelnames	% (1)	Aantal deel-nemers	Aantal projecten	Aantal coördinato-ren	% (2)	Deelname toelage	% (1)	Return (%) (3)
Vlaanderen	1.102	54%	248	870	198	18%	386,28	64%	2,44%
Brussel	567	28%	268	452	91	16%	106,70	18%	0,67%
Wallonië	381	19%	79	322	60	16%	107,84	18%	0,68%
Niet toegewezen	1	0%	1	1	0	0%	0,41	0%	0,00%
Totaal België	**2.051**	**100%**	**596**	**1.397**	**349**	**17%**	**601,23**	**100%**	**3,80%**

** Tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 (31% van de middelen van 7KP toegewezen).*
(1) Procentueel aandeel van de waarde in de voorgaande kolom ten opzichte van het totaal uit die kolom.
(2) Procentueel aandeel van het aantal coördinatoren (kolom 6) ten opzichte van het aantal deelnames (kolom 2).
(3) Procentueel aandeel van de deelnametoelage in de totale toegekende Europese middelen voor contractonderzoek.

Vlaanderen staat voorlopig in voor iets meer dan de helft van de Belgische deelnames aan het Zevende Kaderprogramma en haalt daarmee meer dan 60% van de Belgische deelnametoelage naar zich toe. Brussel laat, net zoals in het Zesde Kaderprogramma, bijna 1/3 van de Belgische deelnames

optekenen en krijgt daarvoor voorlopig 18% van de totale Belgische deelnametoelage in dit kaderprogramma.

In vergelijking met het Zesde Kaderprogramma haalt Wallonië voorlopig heel wat minder deelnames (25% in 6KP, 19% in 7KP) en ook een kleinere deelnametoelage (24% in 6KP en 18% in 7KP) naar zich toe. Vlaanderen neemt tot nog toe relatief gezien net iets vaker de rol van projectcoördinator op zich dan Brussel en Wallonië.

1.6. Vlaamse deelname binnen Europa

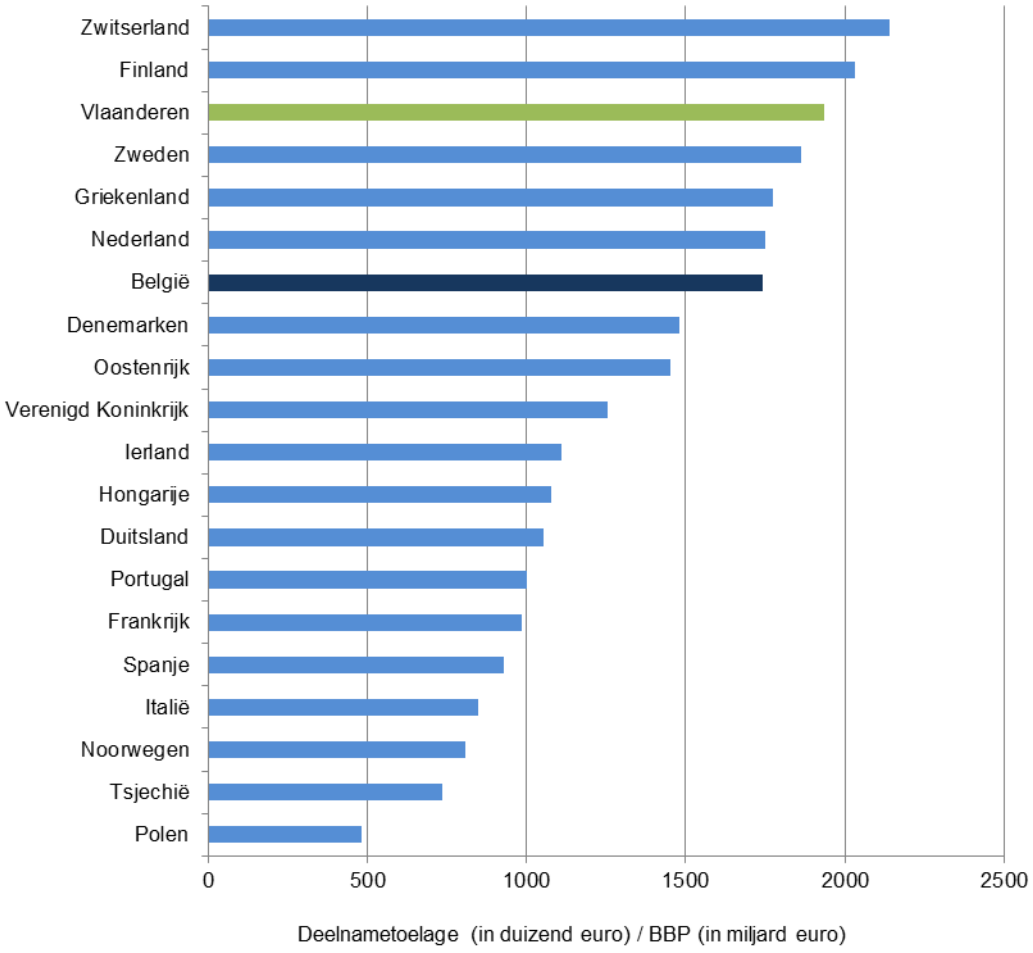
Vlaanderen wordt hieronder vergeleken met de grootste deelnemende landen aan het Zevende Kaderprogramma tot nog toe. De deelnameresultaten worden gerelateerd aan parameters zoals het Bruto Binnenlands Product (BBP) en het aantal inwoners. We beperken ons daarbij tot die landen met voorlopig minstens 600 deelnames aan dit kaderprogramma, en met een BBP[6] van minstens 100 miljard euro. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat Ierland, in tegenstelling tot de analyse van 6KP[7], nu ook in de ranking wordt opgenomen, waardoor het aantal landen in de ranking uitbreidt van 19 naar 20.

Wanneer we de deelnametoelage relateren aan het BBP (zie figuur 4a), zien we dat Vlaanderen zeer goed scoort en op een derde plaats eindigt in deze benchmarkoefening. België moet naast Zwitserland, Finland, Zweden en Griekenland ook Nederland laten voorgaan en eindigt dus op een zevende plaats. In vergelijking met 6KP[7] valt op dat het opnieuw enkele Scandinavische landen zijn die hoge toppen scheren. Noorwegen doet het in 7KP voorlopig minder goed en zakt, ten opzichte van 6KP, van de 10de naar de 18de plaats. Ook Denemarken moet zijn tweede plaats in 6KP afstaan voor een voorlopige achtste plaats in 7KP, achter België. Zwitserland scoort in deze benchmarkoefening voorlopig veel beter dan in 6KP en eindigt op de eerste plaats.

6 Bron BBP Vlaanderen: Studiedienst Vlaamse Regering - Jaar 2008. Bron BBP andere landen opgenomen in de ranking: Eurostat Databank - Jaar 2008.
7 Zie http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/analyse-zesde-kaderprogramma-2002-2006.

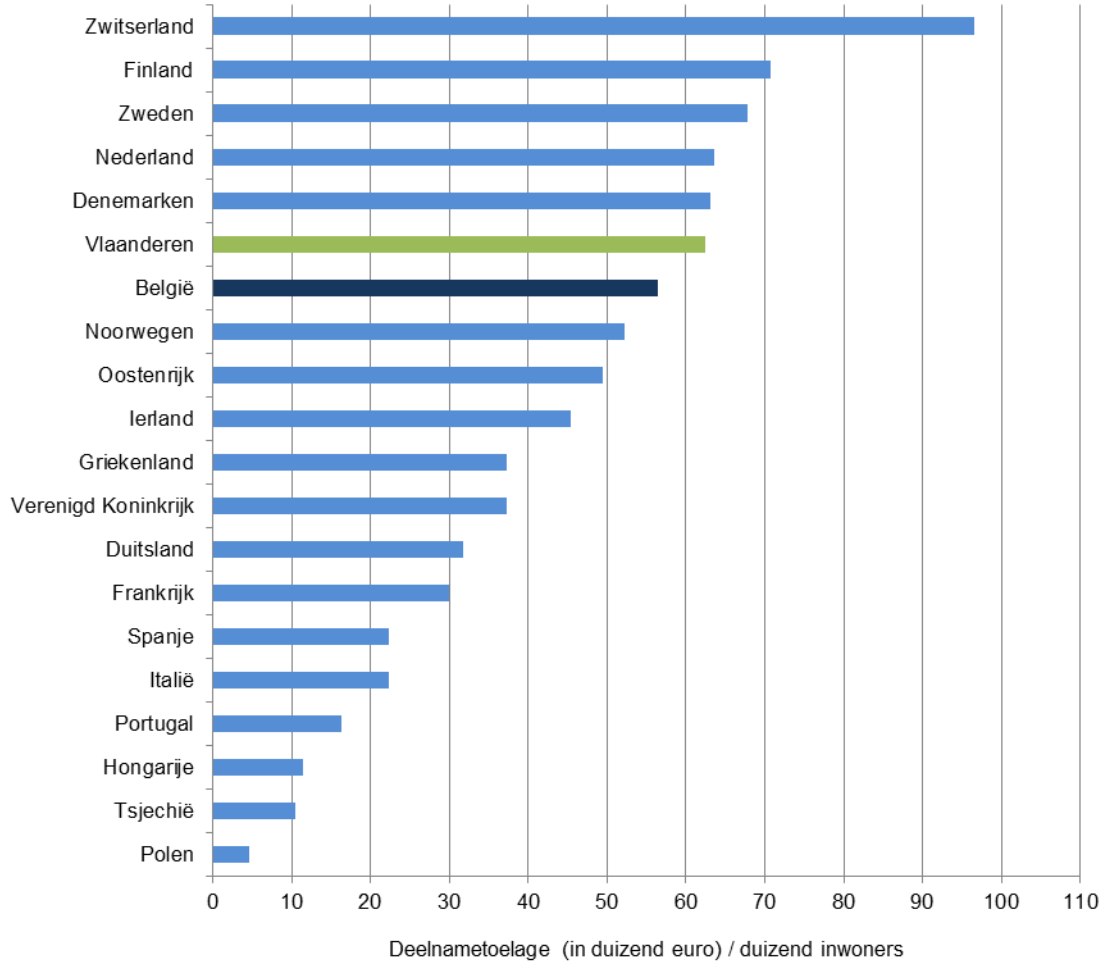
Figuur 4. Situering van de Vlaamse deelname binnen Europa.

4a. Deelnametoelage (in duizend euro) / BBP (in miljard euro).

Wanneer de deelnametoelage wordt gerelateerd aan het aantal inwoners[8] (zie figuur 4b), eindigt Vlaanderen voorlopig op een zesde plaats, België net daaronder op de zevende plaats. Opnieuw zijn het Zwitserland en enkele Scandinavische landen die de rangschikking domineren.

4b. Deelnametoelage (in duizend euro) / aantal inwoners (in duizendtallen).

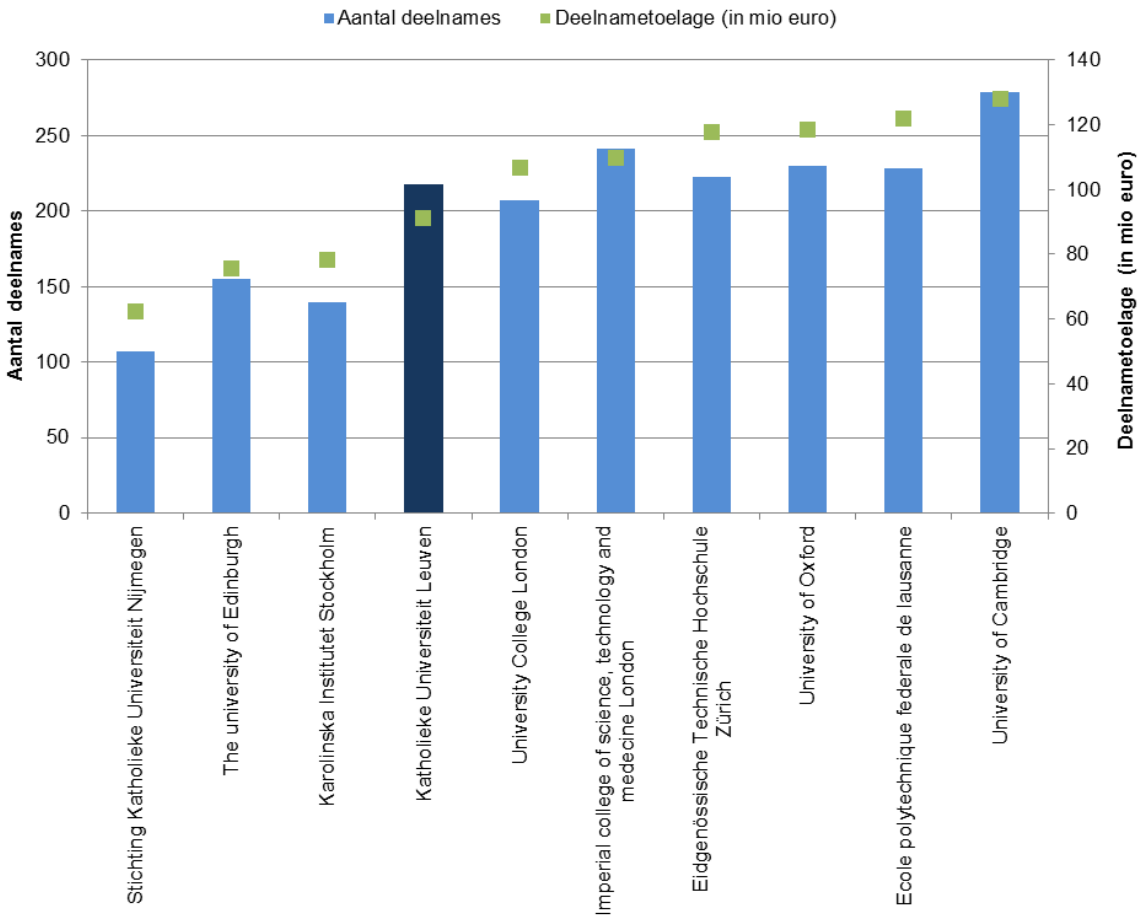

In figuur 5 wordt de deelname van de Vlaamse universiteiten bekeken in de HES-ranking van 7KP, waarbij HES staat voor 'Higher Education Services'. Enkel de top 10 van universiteiten of hogescholen werd opgenomen in de vergelijking. "The University of London"[9].staat in vergelijking met het Zesde Kaderprogramma niet langer op de eerste plaats in de rangschikking. De eerste plaats wordt nu ingenomen door "The University of Cambridge".

Opmerkelijk is dat de Vlaamse universiteiten in het Zevende Kaderprogramma, niettegenstaande hun versterkte return, enkele plaatsen inboeten in de internationale rangschikking. De Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven) blijft toch sterk presteren. De universiteit eindigde wat betreft het aantal deelnames op de vierde plaats in het Zesde Kaderprogramma en staat nu in het Zevende Kaderprogramma voorlopig op een zesde plaats met 218 deelnames. Wat de deelnametoelage betreft, zakt de K.U.Leuven één plaats t.o.v. het Zesde Kaderprogramma naar een zevende plaats.

*8 Bron populatie (*1.000) Vlaanderen: Studiedienst Vlaamse Regering - Jaar 2008.*
Bron populatie (1.000) andere landen opgenomen in de ranking: Eurostat Databank - Jaar 2008.*
9 Let wel, in vergelijking met 6KP werden wegens herstructurering van "The University of London" in de huidige universiteitsrangschikkingen de deelnames van de 19 afzonderlijke colleges niet meer samengeteld onder die benaming.

Figuur 5. Top10 van de universiteiten in een internationale ranking, gesorteerd volgens aantal deelnames en deelnametoelage.

1.7. Conclusies

Vlaanderen neemt na ongeveer 1/3 van het Zevende Kaderprogramma (tussentijdse status op datum van 29 oktober 2010 waarbij 31% van de middelen van 7KP is toegewezen) met 248 deelnemers 1.102 keer deel aan 870 projecten binnen het Zevende Kaderprogramma, goed voor een voorlopige deelnametoelage van ongeveer 386,3 miljoen euro of een return van 2,44% van de totale toelage die door de Europese Commissie voor participatie in 7KP wordt uitgekeerd.

Als we voor 7KP een verwachte Vlaamse return tussen 2,2% en 2,3% vooropstellen, dan kunnen we concluderen dat Vlaanderen met een return van 2,44% tot hiertoe boven de verwachting heeft gescoord. Na een neerwaartse trend tijdens de voorgaande kaderprogramma's (5KP en 6KP) zien we nu terug een duidelijke stijging van de Vlaamse return.
België gaat er, met een voorlopige return van 3,80% op achteruit ten opzichte van het Zesde Kaderprogramma (3,98%).

Vlaanderen is het meest succesvol in de thematische prioriteiten 'Fission' onder Euratom (return van 5,7%), 'Food, Agriculture and Fisheries, and Biotechnology' (return van 3,5%), 'Information and Communication Technologies' (return van 3,4%), 'Nanosciences, Nanotechnologies, Materials and new Production Technologies' (return van 2,8%), 'Socio-economic Sciences and the Humanities' (return van 2,7%), 'Energy' (return van 2,6%) en 'Health' (return van 2,5%).

Wanneer we de relatieve deelname van de Vlaamse instellingen bekijken over de verschillende kaderprogramma's heen valt op dat de categorie 'universiteiten en hogescholen' het grootste aandeel behoudt wat betreft aantal deelnames en zelfs nog verder vergroot. De bedrijven en de onderzoekscentra houden stand ten opzichte van 6KP. Wat de deelnametoelage betreft ziet enkel de deelnemerscategorie 'universiteiten en hogescholen' haar aandeel toenemen in vergelijking met 6KP.

Vergeleken met de algemene EU-deelname nemen voor Vlaanderen de universiteiten/hogescholen en onderzoekscentra relatief sterker deel. De relatieve stijging in de EU van de bedrijven van 6KP naar 7KP vinden we voorlopig niet terug in Vlaanderen.

Vlaanderen blijft goed scoren in vergelijking met de sterkst deelnemende landen aan 7KP en eindigt op een derde en zesde plaats in de gemaakte benchmarkingoefeningen. De K.U.Leuven blijft eveneens hoog scoren met een plaats in de top 10 van de universiteiten die deelnemen aan 7KP, maar moet in vergelijking met 6KP voorlopig 1 tot 2 plaatsen prijsgeven.

2. Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI) (2007-2013)

2.1. Algemeen

Het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI), gecreëerd onder impuls van het Directoraat-generaal "Ondernemingen en Industrie", loopt net als het Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek over 7 jaren (2007-2013). Het heeft als bedoeling om het concurrentievermogen en de productiviteit van de Europese bedrijven te versterken. Het KCI richt zich specifiek tot de kmo's als hoofddoelgroep en moedigt eco-innovatie aan, dit is het gebruik van informatietechnologieën, milieutechnologieën en hernieuwbare energiebronnen. Eco-innovatie en kmo's vormen de gemeenschappelijke prioriteiten die in het gehele KCI zijn terug te vinden. Een laatste doelstelling is het toegankelijker maken van financiering en diensten ter ondersteuning van bedrijven. Voor dit kaderprogramma werd een budget van 3,621 miljard euro vooropgesteld.

Gezien de verscheidenheid in doelstellingen bestaat het KCI uit 3 specifieke programma's:

1. het '**Programma voor Ondernemerschap en Innovatie (EIP)'** vertegenwoordigt met 2,17 miljard euro 60% van het totale KCI-budget. Het brengt diverse activiteiten ter bevordering van ondernemerschap, het concurrentievermogen van de industrie en innovatie onder één hoed. Dit programma is speciaal gericht op de kmo's, variërend van de hightechondernemingen met sterk groeipotentieel tot de micro- en familiebedrijven, die in Europa het merendeel van de ondernemingen uitmaken;
2. het '**Programma ter ondersteuning van het ICT-beleid (ICT-PSP)'** is gericht op de bevordering van de toepassing en exploitatie van informatie- en communicatietechnologieën (ICT), die de ruggengraat van de kenniseconomie vormen. Er wordt 728 miljoen euro voorzien voor dit subprogramma;
3. het '**Programma Intelligente Energie - Europa (IEE II)'** draagt bij aan een snellere verwezenlijking van de doelstellingen op het gebied van duurzame energie. Het ondersteunt zo de verbetering van de energie-efficiëntie, het gebruik van nieuwe en duurzame energiebronnen, een grotere marktpenetratie voor die energiebronnen, de diversificatie van energie en brandstoffen, de vergroting van het aandeel van duurzame energiebronnen en een afname van het eindverbruik van energie. Er wordt 727 miljoen euro voorzien voor het IEE II-programma.

Over dit nieuwe programma zijn nog geen gedetailleerde cijfergegevens beschikbaar voor de EU-lidstaten. Dit hoofdstuk beperkt zich daarom tot een kwalitatieve beschrijving van het programma met aanduiding van Vlaamse of Belgische deelnames, waar beschikbaar.

I. Programma voor Ondernemerschap en Innovatie (EIP)

Het EIP is in grote mate een beleidsondersteunend programma. De structuur van het EIP is opgedeeld in 5 grote domeinen die samen zo'n 90% van het EIP- budget vertegenwoordigen:

a. Enterprise Europe Network (EEN);
b. innovatiemaatregelen;
c. eco-innovatiemaatregelen;
d. andere 'grants' onder EIP;
e. financiële instrumenten.

a. De globale doelstelling van het **EEN**, dat opgericht werd in februari 2008, is het verzekeren van de ondersteuning van kmo's via diensten voor handel en innovatie. Dit nieuwe netwerk integreert de

vroegere Europese informatie- en relaiscentra voor innovatie (Euro Info Centres [EICs] en Innovation Relay Centres [IRCs]) om synergieën te kunnen realiseren, administratieve lasten voor de netwerkpartners te verlagen en concurrentiële kwaliteitsdiensten over innovatie aan te bieden aan kmo's via één centraal aanspreekpunt.

Voor Vlaanderen is dit aanspreekpunt Enterprise Europe Vlaanderen. Het is een samenwerkingsverband tussen het Agentschap Ondernemen (AO) en het agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Deze organisaties slaan de handen in elkaar om elk vanuit hun expertise op vlak van ondernemen en innoveren kmo's wegwijs te maken in Europa. Hiervoor werken ze nauw samen met het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (VLAIO), beter bekend onder de benaming Flanders Investment & Trade (FIT).
Enterprise Europe Vlaanderen behoort tot een netwerk van meer dan 600 partnerorganisaties in de EU, met 4.000 ervaren medewerkers. Dankzij dit netwerk leveren zij snel betrouwbare informatie over de Europese wetgeving en de regelgeving in andere lidstaten. Daarnaast kunnen zij via dit netwerk bedrijven gericht in contact brengen met bedrijven uit andere landen die op zoek zijn naar samenwerking op economisch of technologisch vlak.

Het totale geplande bedrag voor deze netwerkacties bedraagt voor de periode 2007-2013 320 miljoen euro. 148 miljoen euro hiervan werd voor de periode 2008-2010 effectief toegewezen via specifieke steunovereenkomsten (Specific Grant Agreements).

Vlaanderen ontving in 2007 ongeveer 1,8 miljoen euro voor een EEN-project van 3 jaar.

b. Onder de **innovatie- en beleidsontwikkelingsprojecten** zijn de twee voornaamste pijlers 1) Pro INNO Europe, een kennisuitwisselingsnetwerk voor de EU, nationale en regionale beleidsmakers, en 2) Europe INNOVA, een samenwerkings- en kennisuitwisselingsplatform voor sectoren aan de hand van 'good practices'. Deze netwerken, waarin het IWT partner is, ondersteunen de implementatie van de brede innovatiestrategie.

1) Pro INNO: INNO-acties en INNO-netten

De stad Kortrijk nam actief deel aan de eerste (2006-2009) en tweede generatie (2009-2011) van INNO-acties. Het betreft de acties 'Award for Design Management Innovating and Reinforcing Enterprises (ADMIRE)' en het 'Innovation Festival' rond creativiteit in stedelijke omgevingen.

Het IWT was partner in twee INNO-netten van de eerste generatie die focussen op samenwerking in clusterbeleid en transnationale kennisvalorisatie. Het betreft het INNET-project en het VALOR-project. Het INNET-project bevorderde netwerking tussen innovatieagentschappen en de betrokkenheid van kmo's in innovatieclusters door de coördinatie van regionale, nationale en Europese financieringsprogramma's. In het kader van het INNET-project nam het IWT deel aan een gemeenschappelijke pilootoproep 'Innovation Express' die gelanceerd werd binnen een specifieke IWT-TIS (Thematische Innovatie Stimulering) oproep voor Vlaamse organisaties die in dit kader internationaal kunnen samenwerken. Het VALOR-project had als doel een gemeenschappelijk actieplan op te stellen voor transnationale valorisatie in Europa.

Onder de tweede generatie van INNO-netten (2009-2011), die open platformen voor beleidsleren op vlak van innovatie zijn, is het IWT partner in het TACTICS-project met het oog op een beter clusterbeleid binnen de Europese Clusteralliantie en het ontwikkelen van praktische instrumenten in Europa.

2) Europe INNOVA

In de periode 2007-2008 werd het 'European Innovation Platform for Knowledge Intensive Services (KIS–IP)' opgericht als een eerste actie onder Europe INNOVA. De publieke en private ondersteunende innovatie-actoren, die samengebracht worden in KIS–IP, zullen de noden en specificiteiten aanpakken van potentiële 'high growth ventures' die actief zijn in kennisintensieve diensten. In deze periode waren er 5 individuele steuntoekenningen aan instellingen die gelokaliseerd zijn in België, goed voor een bedrag van 879.000 euro. De Europese verenigingen (met zetel in België) European Business Network, Europe Unlimited, European Business Innovation Centres Network, Greenovate! Europe en European Renewable Energy Centres Agency namen deel in de acties 'Achieve More', 'Kisplatform', 'Kis4Sat' en 'Kispims'. In 2009 kregen 3 Belgische instellingen (Greenovate! Europe, The European Water Partnership en Technopolis Consulting Group) steun onder de actie Europe INNOVA, goed voor een bedrag van 6,45 miljoen euro. Essenscia, de Belgische sectorfederatie van de chemie en levenswetenschappen, neemt deel aan het INNOVA-project BIOCHEM, gestart op 1 februari 2010. Dit project wenst kmo's te ondersteunen in de toetreding tot de markt van bio-gebaseerde producten, één van de 6 Europese Lead Markets.

c. De **eco-innovatiemaatregelen** lopen doorheen de drie KCI-subprogramma's. In het EIP is 433 miljoen euro gereserveerd voor specifieke ondersteunende acties voor eco-innovatie. Het grootste deel van dit budget richt zich op het verwijderen van hindernissen voor een betere marktpenetratie van omgevingstechnologieën en het vergemakkelijken van de financieringstoegang van eco-innovatieve kmo's op twee manieren: via 1) steuntoekenningen (piloot en 'market replication' projecten) en 2) financiële instrumenten.

Er was geen Vlaamse deelname in eco-innovatieprojecten in 2007 en 2008. Wel waren er enkele Europese verenigingen, gevestigd in België, die samen 759.000 euro ontvingen voor hun deelname aan de projecten 'EMASeasy MOVE-IT!', 'INSULATFH', 'EUCERTPLAST' en 'WASTERED'. Tot deze verenigingen behoren Eco-conseil Entreprise, de vzw Groupe One, Recovinyl, Fédération de l'Industrie Européenne de la Construction, Association Européenne de la Plasturgie, European Association of Plastic Recycling and recovery organisations en Union Européenne de commerce du Bétail et de métiers de la viande. In 2009 haalde de Gentse kmo Big Tyre Recycling Corporation in het project 'Big_Tyre_Recycling' een bedrag van 1 miljoen euro naar zich toe. Daarnaast ontvingen 7 Belgische bedrijven (waarvan 5 kmo's) in 2009 samen zo'n 1,71 miljoen euro voor hun deelname aan 7 verschillende projecten: 'BISCOL', 'ECOBIONET', 'ECOPACK', 'INTOUR', 'miniAD', 'RECYTUBE' en 'The Diapers Project'.

d. Naast de domeinen EEN, innovatiemaatregelen en eco-innovatiemaatregelen werd er ook **andere steun** voorzien. Er waren voor de periode 2007-2008 15 begunstigden in België, die samen een maximum cofinanciering ontvingen van 3,43 miljoen euro voor de overeenkomsten van de vroegere EIC-netwerken (zie EEN onder punt a). Hieronder de Kamer voor Koophandel Limburg vzw, Unizo Internationaal vzw, Kamer van Koophandel Halle-Vilvoorde vzw en de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor Oost-Vlaanderen. In 2009 ontvingen 2 Belgische begunstigden, Section Belge du centre international de recherches et d'information sur l'économie publique sociale et cooperative en Europe Unlimited, samen 546.500 euro.

e. In het luik van de **financiële instrumenten** geniet het federale Participatiefonds dekking binnen de KMO Garantiefaciliteit (SMEG) van het KCI voor waarborgen voor leningen. De dekking is van toepassing op verschillende varianten van startersleningen die het Participatiefonds toekent.
Het risicokapitaalfonds Capricorn Cleantech Fund, goed voor 112 miljoen euro, neemt deel aan de High Growth and Innovative Facility van het KCI, kortweg GIF1 early stage, op vlak van eco-innovatie. De commissie draagt 15,2 miljoen euro bij (aandeel van 13,4%) voor een duur van 6 jaar. Merk op dat verder het Capricorn Venture fonds en een aantal Belgische fondsen ook actief participeren in het Europese Investeringsfonds (EIF) buiten het KCI-programma.

II. Programma ter ondersteuning van het ICT-beleid (ICT)

Dit programma heeft tot doel de ontwikkeling van het ICT-gebruik te versnellen bij het aanbieden en vernieuwen van diensten en producten, en dit bij zowel overheden als bedrijven. Het programma richt zich daarom op de ontwikkeling van markten voor innovatieve ICT-oplossingen die het publieke belang dienen. Dit kan een groot scala aan nieuwe mogelijkheden bieden, voor organisaties en bedrijven. De EU wil dit stimuleren door pilootprojecten en thematische netwerken te subsidiëren. Twee soorten pilootprojecten kunnen gesubsidieerd worden:

- 'Piloot A' projecten die voortbouwen op lopende initiatieven en voor een gemeenschappelijke en geïntegreerde benadering van ICT-technologie zorgen;
- 'Piloot B' projecten die ICT-innovatie in de publieke en de private sector demonstreren.

De belangrijkste thema's van de ICT-werkprogramma's voor de periode 2007-2010 waren 'eGovernment', 'eInclusion', 'energy efficiency', 'eHealth', 'internet evolution and security', 'digital libraries', 'eJustice', 'eMobility' en 'sustainable growth'.

Er werden in totaal 364 projectvoorstellen ingediend voor deze periode. In 62 van deze projectvoorstellen namen ook Belgische partners deel, met een voorziene projecttoelage van ongeveer 105,335 miljoen euro.

III. Programma Intelligente Energie – Europa (IEE II)

Het IEE II Programma (2007-2013), dat voortbouwt op de ervaring van zijn voorganger, het IEE I Programma (2003-2006) draagt bij aan een snellere verwezenlijking van de doelstellingen op het gebied van duurzame energie. Dit programma beoogt de energiebesparing en het aandeel van duurzame energie te vergroten door niet-technologische barrières op te heffen, de toegang tot de markt te verbeteren en de kennisuitwisseling te bevorderen. Ook het stimuleren van efficiënt gebruik van energie is een belangrijk speerpunt van het programma, bijvoorbeeld binnen de transportsector. IEE is o/a bedoeld voor bedrijven, kennisinstellingen, ngo's en overheden die voor maximaal 3 jaar willen samenwerken in een Europees project met tenminste 3 partners uit 3 EU-landen. Deze derde pijler van het KCI is complementair aan het specifieke 7KP-onderdeel 'Energie', dat is gericht op de ontwikkeling van duurzame, ecologisch verantwoorde en opslag- en gebruiksefficiënte energiesystemen, waarbij wordt gestreefd naar een mix van (bij voorkeur hernieuwbare en niet-vervuilende) energiebronnen. Voor de realisatie van dit programma wordt een budget van 727 miljoen euro uitgetrokken voor de periode 2007-2013.

Deelnemers aan het IEE II Programma krijgen tot 75% van de subsidiabele kosten vergoed in projecten die bijdragen aan specifieke EU-doelstellingen. Deze worden jaarlijks bepaald in drie actiegebieden plus een integratie van deze initiatieven:

1. SAVE - het verbeteren van energie-efficiëntie en rationeel gebruik van energiebronnen;
2. ALTENER - het stimuleren van duurzame en hernieuwbare energiebronnen;
3. STEER - ondersteuning voor alle energieaspecten voor transport;
4. Geïntegreerde Initiatieven - omvatten projecten in meer dan één actieterrein.

Het IEE II werkprogramma voorziet grants via de volgende acties: 1) 'Promotion and dissemination projects'; 2) 'Action with Standardization bodies' en 3) 'Concerted Action with Member States'.
Het totale operationele budget bedroeg voor de periode 2007-2009 239,6 miljoen euro voor acties onder de 4 actiegebieden. In totaal werden voor deze periode 188 projectvoorstellen gefinancierd. We beschikken helaas op het moment van dit rapport niet over Belgische of Vlaamse cijfergegevens.

2.2. Conclusies

Het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI) is een nieuw programma dat sinds 2007 door de Europese Commissie werd opgestart. Dit kaderprogramma, dat verder wordt opgesplitst in 3 specifieke programma's, beschikt voor de periode 2007-2013 over een eerder bescheiden budget van 3,621 miljard euro.

Uit voorliggend rapport komt duidelijk naar voor dat er nog meer en betere gegevens nodig zijn om een goed zicht te krijgen op het belang van het KCI voor Vlaanderen.

3. Vlaanderen in het Europese cohesiebeleid (2007–2013)

3.1. Algemeen

3.1.1. Inleiding

Het Europese cohesiebeleid is gericht op het versterken van de economische en sociale samenhang van het Europese territorium en het verkleinen van de ontwikkelingsverschillen tussen de EU-lidstaten en hun regio's. Het Europese cohesiebeleid speelt dan ook een cruciale rol bij het streven naar een sterke(re) concurrentiepositie van de EU in haar geheel en van haar zwakste lidstaten/regio's in het bijzonder. De EU wil met haar cohesiebeleid vooral de gebieden met de grootste sociaaleconomische achterstanden (financieel) bijspringen en op die manier de economische, sociale en territoriale 'cohesie' op haar grondgebied versterken. In overeenstemming met de vernieuwde Lissabon- en Göteborgstrategie[10] van de Europese Commissie is het huidige Europese cohesieprogramma, dat de werkingsperiode 2007-2013 bestrijkt, gericht op de volgende prioriteiten:

- het aantrekkelijker maken van de lidstaten, regio's en steden door een betere toegankelijkheid, een hoogstaand dienstenaanbod en een optimale zorg voor milieu en natuur;
- het stimuleren van innovatie, ondernemerschap en de groei van de kenniseconomie door verder in te zetten op onderzoek en ontwikkeling, met bijzondere aandacht voor de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT);
- het creëren van meer en betere banen.

Voor haar cohesiebeleid gedurende de programmaperiode 2007-2013[11] trekt de EU een budget uit van **347,41[12] miljard euro**. Dat is bijna 36% van het totale EU-budget, de op één na grootste begrotingspost van de EU en een sterke stijging in vergelijking met de programmaperiode 2000-2006 (234,71 miljard euro). Deze middelen worden beschikbaar gesteld vanuit drie specifieke fondsen[13]: de Structuurfondsen **Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)** en **Europees Sociaal Fonds (ESF)**, en het **Cohesiefonds**. Het Europese cohesiebudget 2007-2013, dat via (publieke en private) nationale en/of regionale cofinanciering nog wordt aangevuld met een bedrag van ± 160 miljard euro, wordt ingezet voor de realisatie van drie (nieuwe) cohesiedoelstellingen[14]:

1. **Convergentie:** deze doelstelling omvat een aantal maatregelen voor een snellere aansluiting van de minst ontwikkelde lidstaten/regio's bij de andere lidstaten/regio's door de voorwaarden voor groei en werkgelegenheid te verbeteren. Budget: 283,24 miljard euro (81,5% van het totale Europese cohesiebudget 2007-2013), afkomstig uit het EFRO, het ESF en het Cohesiefonds;

2. **Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid:** deze doelstelling is gericht op de verhoging van het concurrentievermogen, de werkgelegenheid en de aantrekkingskracht van de andere lidstaten/regio's dan de minst begunstigde lidstaten/regio's (die onder de Convergentiedoelstelling vallen) door o/a de bevordering van innovatie, ondernemerschap, milieubeheer en (infrastructurele) toegankelijkheid. Budget: 55,41 miljard euro (16% van het

10 Zie http://ec.europa.eu/eu2020.
*11 De regelgeving met betrekking tot het Europese cohesiebeleid gedurende de programmaperiode 2007-2013 zit vervat in de Verordening (EG) nr. **1083/2006** van de Raad van de Europese Unie van 11 juli 2006 houdende algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds en het Cohesiefonds en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1260/1999 (cf. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:NL:PDF).*
12 Dit is het totaalbudget van 308,041 miljard euro zoals voorzien in de desbetreffende Europese Verordening (zie http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:NL:PDF), aangepast aan de actuele prijzen.
13 Zie de rubriek "The Means" op http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.
14 Zie http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_nl.htm.

totale Europese cohesiebudget 2007-2013), afkomstig (in een ± 50/50-verhouding) uit het EFRO en het ESF;

3. **Europese Territoriale Samenwerking:** deze doelstelling (ook wel afgekort tot "Interreg") beoogt een versnelde realisatie van de Lissabondoelstellingen inzake duurzame groei en concurrentievermogen via grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking. Dit instrument focust op aangelegenheden uit de Lissabondoelstellingen die een grensoverschrijdende, geïntegreerde en gecoördineerde aanpak vereisen door een veelheid aan actoren, sectoren en beleidsniveaus. Vanuit deze doelstelling wordt financiële steun geboden aan de ontwikkeling van economische en sociale activiteiten in grensregio's (inclusief maritieme grenzen) en grotere transnationale gebieden, alsook aan de efficiëntieverbetering van regionaal beleid door de bevordering van interregionale samenwerking, netwerking en ervaringsuitwisseling tussen regionale en lokale autoriteiten. De beoogde samenwerking is vooral gericht op de groei van de kenniseconomie (o/a via de stimulering van O&O, innovatie door ondernemingen en ondernemerschap), de bescherming van het milieu en een duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen, en de verhoging van de aantrekkelijkheid en (infrastructurele) toegankelijkheid van lidstaten, regio's en steden. Budget: 8,76 miljard euro (2,5% van het totale Europese cohesiebudget 2007-2013), volledig afkomstig uit het EFRO. Deze middelen worden verdeeld over drie types van programma's, met elk hun eigen interventielogica en (geografisch samenhangend) werkgebied. Een bedrag van 6,47 miljard euro wordt beschikbaar gesteld voor de uitvoering van 52 grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's (Interreg IV-A)[15]. Verder is een bedrag van 1,83 miljard euro bestemd voor 13 transnationale samenwerkingsprogramma's (Interreg IV-B)[16], en wordt een bedrag van 454,37 miljoen euro uitgetrokken voor interregionale samenwerking. De laatstgenoemde budgetportefeuille wordt op pan-Europees niveau uitgezet met als doel kennis, ervaring en goede praktijken uit te wisselen. De middelen worden verdeeld over het samenwerkingsprogramma Interreg IV-C[17], het netwerkstimulerende initiatief URBACT II[18], het ondersteunende initiatief INTERACT II[19] en het Europese observatienetwerk voor ruimtelijke ordening ESPON[20].

Tabel 5 geeft een samenvattend overzicht van het Europese cohesiebeleid gedurende de programmaperiode 2007-2013.

15 Zie http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/eu/crossborder/index_nl.htm.
16 Zie http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/transnational/index_nl.htm.
17 Zie http://www.interreg4c.eu/.
18 Zie http://urbact.eu/.
19 Zie http://www.interact-eu.net/.
20 Zie http://www.espon.eu/.

Tabel 5. Overzicht van het Europese cohesiebeleid 2007-2013 (bedragen in miljoen euro).

EU-cohesiebeleid 2007-2013	Toepassingsgebied	Budget	%	Budgettaire oorsprong		
				EFRO	ESF	COHESIEFONDS
Doelstelling 1 – Convergentie	Vanuit EFRO en ESF: NUTS 2-regio's met BBP/inwoner lager dan 75% van het EU-gemiddelde; vanuit het Cohesiefonds: lidstaten en/of regio's met BNI/inwoner lager dan 90% van het EU-gemiddelde	283.243	81,5%	X	X	X
Doelstelling 2 – Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid	Alle regio's die niet vallen onder Doelstelling 1	55.412	16%	X	X	
Doelstelling 3 – Europese Territoriale Samenwerking		8.755	2,5%	X		
Grensoverschrijdende samenwerking (Interreg IV-A)	*NUTS 3-gebieden langs alle interne en sommige externe landsgrenzen van de EU en maritieme grenzen (max. 150 km van elkaar)*	*6.466*	*74%**	X		
Transnationale samenwerking (Interreg IV-B)	*Bepaalde NUTS 2-gebieden (zie EC-beschikking van 231/10/2006)***	*1.834*	*21%**	X		
Interregionale samenwerking (Interreg IV-C en de ondersteunende initiatieven INTERACT II, URBACT II en ESPON)	*Alle EU-regio's*	*454*	*5%**	X		
Totaal		**347.410**				

** Procentueel aandeel binnen Doelstelling 3.*
*** Zie http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:312:0047:01:EN:HTML.*

3.1.2. O&O en innovatie

Het stimuleren van O&O en innovatie is een kernthema binnen de huidige programmaperiode van het Europese cohesiebeleid. Er zijn nog altijd grote ongelijkheden op het vlak van O&O en innovatie tussen de EU-lidstaten en -regio's, en ook ten opzichte van haar belangrijkste concurrenten op wereldschaal blijft de EU kampen met een significante innovatiekloof. De EU moet dan ook evolueren naar een 'innovatievriendelijke' economie en samenleving, en daarom wordt in de huidige programmaperiode van het Europese cohesiebeleid fors ingezet op de volgende speerpunten[21]: (1) O&O en innovatie 'in enge zin' (onderzoek en technologische ontwikkeling [OTO] in bedrijven en kennisinstellingen, onderzoeksinfrastructuur, competentiecentra, kennis- en technologieoverdracht, netwerking op het vlak van OTO, …), (2) ondernemerschap, (3) menselijk kapitaal en (4) innovatieve ICT (e-gezondheid, e-overheid, e-leren, e-inclusie, e-commerce, …). Tabel 6 geeft het budgettaire gewicht weer dat aan elk van deze speerpunten wordt toegekend.

21 Zie http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/research/index_en.htm.

Tabel 6. Toewijzing van Europese cohesiemiddelen aan O&O en innovatie (bedragen in miljard euro).

Speerpunt 'O&O en innovatie' binnen het EU-cohesiebeleid	Budget*
O&O en innovatie 'in enge zin'	50,5
Ondernemerschap	8,3
Innovatieve ICT	13,2
Menselijk kapitaal	14,5
Totaal O&O en innovatie	**86,5**
Totaal EU-cohesiebeleid	***347,4***
Procentueel aandeel O&O en innovatie	***25%***

** Enkel EU-middelen.*

Deze thematische allocatie van middelen aan O&O en innovatie is ongeveer het drievoudige in vergelijking met de vorige programmaperiode (2000-2006) van het Europese cohesiebeleid. We kunnen ook stellen dat dit bedrag de budgetten die gedurende de programmaperiode 2007-2013 beschikbaar worden gesteld voor de kaderprogramma's 7KP (50,5 miljard euro - zie hoofdstuk 1) en KCI (3,6 miljard euro - zie hoofdstuk 2) ruimschoots overschrijdt. De wijze van toekenning van de middelen is wel verschillend. De kaderprogramma's zijn competitieve financieringsprogramma's waarbij de toekenning van subsidies aan begunstigden voor 100% rechtstreeks door de Europese Commissie gebeurt via de selectie van geschikte projecten op basis van uitmuntendheid. Bij het Cohesiebeleid verloopt de toewijzing op een andere basis, waarbij niet alle regio's of landen evenveel in aanmerking komen (zie punt 3.1.3).

3.1.3. Toepassingsgebied van het Europese cohesiebeleid op België en Vlaanderen

Het gehele EU-grondgebied wordt afgedekt door één of meerdere doelstellingen van het Europese cohesiebeleid. Om te bepalen welke regio's geografisch in aanmerking komen voor welke specifieke cohesiedoelstelling(en) hanteert de Europese Commissie de Nomenclatuur van Territoriale Eenheden voor Statistieken (NUTS)[22], waarbinnen drie gebiedscategorieën worden gehanteerd: NUTS 1-, NUTS 2- en NUTS 3-gebieden.

In tabel 5 wordt weergegeven welke regio's in aanmerking komen voor welke cohesiedoelstelling en welke budgettaire oorsprong (EFRO, ESF of Cohesiefonds) hieraan verbonden is. De lidstaten krijgen vanuit de Europese Commissie een financiële enveloppe toegekend per doelstelling (en dus niet per fonds). Binnen België wordt de lidstatenveloppe verder verdeeld onder de drie gewesten en de federale overheid. Binnen Vlaanderen vindt daarna een verdere opdeling van de middelen tussen EFRO en ESF plaats. De formele bedragen voor de uitvoering van het Cohesiebeleid in België zijn vastgelegd in 2007, bij het begin van de programmaperiode. Ze zijn weergegeven in tabel 7. Bijlage 1 geeft een meer gedetailleerd overzicht van de Belgische participatie in de grensoverschrijdende (Interreg IV-A) en transnationale (Interreg IV-B) programma's in het kader van de cohesiedoelstelling 'Europese Territoriale Samenwerking', volgens NUTS-classificatie.

Volgens die toewijzing zou er ongeveer 788 miljoen euro Europees cohesiebudget naar Vlaamse begunstigden vloeien tussen 2007 en 2013. De exacte financiële terugvloei naar Vlaanderen zal pas duidelijk zijn bij het einde van de programmaperiode.

22 Zie http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/nuts_classification.

Tabel 7. Toewijzing van Europese cohesiemiddelen voor de volledige programmaperiode, op niveau van België (bedragen in miljoen euro).*

Periode 2007-2013	België	Verdeling binnen België	
Doelstelling 1 Convergentie (uitdovend)	**638,3**	Waals Gewest (Henegouwen)	
Doelstelling 2 Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid	**1.425,2**		
		Vlaams Gewest	669,9
		Waals Gewest (en Franstalige gemeenschap)	611,3
		Brussels Hoofdstedelijk Gewest	86,5
		Duitstalige gemeenschap	12,5
		Federaal	45,1
Doelstelling 3 Europese Territoriale Samenwerking	**194,5**		
		Vlaams Gewest	118,5
		Waals Gewest	71
		Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4,84
TOTAAL België	**2.258**		
		TOTAAL Vlaams Gewest	**788,4**

** Bron: Nationaal Strategisch Referentiekader België (NSRK), Agentschap Ondernemen (AO) en Departement Internationaal Vlaanderen (DiV).*

3.2. Implementatie van het Europese cohesiebeleid in België en Vlaanderen

3.2.1. Inleiding

Gedurende de programmaperiode 2007-2013 wordt aan België een totaalbedrag van **2,26 miljard euro** toegewezen uit de Europese cohesiemiddelen. Hiervan is 638 miljoen euro bestemd voor de Convergentiedoelstelling, 1,43 miljard euro voor de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid en 194 miljoen euro voor de doelstelling Europese Territoriale Samenwerking. Tabel 8 geeft een overzicht van de Europese cohesiemiddelen waarover België in de programmaperiode 2007-2013 kan beschikken, daarbij inbegrepen de nationale, regionale en/of lokale (publieke en private) cofinanciering van Belgische cohesie-initiatieven tijdens deze periode. De nationale bijdragen zijn niet gekend voor de doelstelling Europese Territoriale Samenwerking.

*Tabel 8. Belgische cohesiemiddelen gedurende de programmaperiode 2007-2013 (bedragen in miljoen euro).**

Doelstelling EU-cohesiebeleid	Fonds	Middelen EU	Nationale bijdrage *Publiek*	Nationale bijdrage *Privaat*	Totaal
Doelstelling 1 Convergentie	EFRO	449	621	0	1.070
	ESF	189	189	0	378
Totaal Convergentie		**638**	**810**	**0**	**1.448**
Doelstelling 2 Regionaal Concurrentie-vermogen en Werkgelegenheid	EFRO	541	711	82	1.334
	ESF	884	966	92	1.942
Totaal Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid		**1.425**	**1.677**	**174**	**3.276**
Doelstelling 3 Europese Territoriale Samenwerking	EFRO	194	-	-	194
Totaal Europese Territoriale Samenwerking		**194**	**-**	**-**	**194**
Totaal EFRO		*1.185*	*1.332*	*82*	*2.598*
Totaal ESF		*1.073*	*1.155*	*92*	*2.320*
Totaal cohesiebeleid		**2.258**	**2.487**	**174**	**4.918**

** Bron: Nationaal Strategisch Referentiekader België (NSRK) en Agentschap Ondernemen (AO).*

België ontvangt in totaal 0,65% van de Europese cohesiemiddelen voor de programmaperiode 2007-2013. De Europese cohesiemiddelen die aan België worden toegewezen, zijn allemaal afkomstig uit de Structuurfondsen EFRO en ESF, m.a.w. België ontvangt geen middelen uit het Cohesiefonds. Opgesplitst volgens cohesiedoelstelling mag België in deze programmaperiode rekenen op 0,23% van de Europese middelen voor de Convergentiedoelstelling. Voor wat betreft de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid en de doelstelling Europese Territoriale Samenwerking is dat resp. 2,57% en 2,22%. In tabel 9 worden de Belgische cohesiecijfers vergeleken met die van de buurlanden Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

*Tabel 9. Toewijzing van Europese cohesiemiddelen aan België en zijn buurlanden (bedragen in miljoen euro).**

Doelstelling	Doelstelling 1		Doelstelling 2		Doelstelling 3		Totaal	
Lidstaat	**Budget**	**%**	**Budget**	**%**	**Budget**	**%**	**Budget**	**%**
België	638	0,23%	1.425	2,57%	194	2,22%	2.258	0,65%
Duitsland	16.079	5,68%	9.409	16,98%	851	9,72%	26.339	7,58%
Frankrijk	3.191	1,13%	10.257	18,51%	872	9,96%	14.320	4,12%
Nederland	0	0,00%	1.660	3,00%	247	2,82%	1.907	0,55%
Verenigd Koninkrijk	2.912	1,03%	6.979	12,59%	722	8,25%	10.613	3,05%
EU	283.243		**55.412**		**8.755**		**347.410**	

** Bron: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/pdf/annexe-recto.pdf.*

We zien in tabel 9 dat vooral Duitsland nog aanspraak kan maken op Europese cohesiemiddelen bestemd voor de realisatie van de Convergentiedoelstelling. De Duitse regio's die voor convergentiemaatregelen in aanmerking komen, zijn allemaal gebieden die voor de Duitse eenmaking behoorden tot de Duitse Democratische Republiek (DDR). De middelen waarover België nog kan beschikken voor de realisatie van de Convergentiedoelstelling gedurende de programmaperiode 2007-2013 zijn, als (afbouwende) overgangssteun, integraal bestemd voor de provincie Henegouwen. Voor het overige valt het Belgische grondgebied volledig onder de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid.

3.2.2. Uitvoering van het Europese cohesiebeleid in België en Vlaanderen: Convergentie, Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid en Europese Territoriale Samenwerking

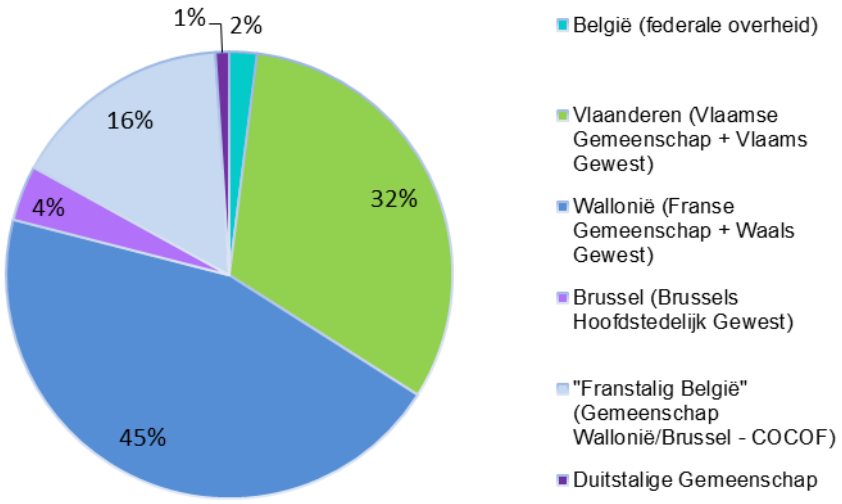
3.2.2.1. België

De Europese cohesiedoelstellingen **Convergentie** en **Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid** worden in België gerealiseerd via tien Operationele Programma's (OP's) (zie tabel 10). Vier van deze programma's worden door de EU medegefinancierd vanuit het EFRO[23], terwijl zes programma's mogen rekenen op EU-steun vanuit het ESF[24].

De tien Belgische OP's geven invulling aan het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP)[25] waarmee België opvolging wenst te geven aan de (vernieuwde) Lissabon- en Göteborgstrategie van de Europese Commissie, en komen ook tegemoet aan het Nationaal Strategisch Referentiekader (NSRK), dat de globale richtsnoeren en prioriteiten omvat van het Europese cohesiebeleid (althans voor wat betreft de twee vermelde doelstellingen) zoals het gedurende de programmaperiode 2007-2013 van toepassing is op het Belgische grondgebied. Conform het Belgische NSRK, dat op 2 oktober 2007 door de Europese Commissie werd goedgekeurd, heeft elke Belgische regio een strategie uitgewerkt die aan zijn eigen sociaaleconomische karakteristieken is aangepast. Dit heeft geresulteerd in één OP voor het gehele grondgebied België, twee OP's voor Vlaanderen, drie OP's voor Wallonië, twee OP's voor Brussel, één OP voor 'Franstalig België' en één OP voor de Duitstalige Gemeenschap in België.

Figuur 6 biedt een overzicht van de (procentuele) verdeling over de verschillende Belgische bestuursniveaus/regio's van de Europese cohesiemiddelen die gedurende de programmaperiode 2007-2013 aan België worden toegewezen.

Figuur 6. Procentuele verdeling van de Europese cohesiemiddelen (doelstellingen 1 en 2) die aan België worden toegewezen volgens bestuursniveau/regio in België.

23 Zie http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/belgium/index_nl.htm voor een overzicht en beschrijving van deze vier programma's.
24 Zie http://ec.europa.eu/employment_social/esf/members/be_nl.htm voor een overzicht en beschrijving van deze zes programma's.
25 Zie www.be2010.eu.

Bijna 60% van de beschikbare middelen wordt ingezet ten behoeve van onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO), innovatie en ondernemerschap.

Tabel 10 geeft een cijfermatig overzicht van de tien Belgische OP's ter uitvoering van de Europese cohesiedoelstellingen 'Convergentie' en 'Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid' gedurende de programmaperiode 2007-2013. Zoals al aangehaald in punt 3.2.1 kan de provincie Henegouwen nog aanspraak maken op (uitdovende) overgangssteun in het kader van de Convergentiedoelstelling, en dit vanuit de beide Structuurfondsen EFRO en ESF (en dus niet het Cohesiefonds). De rest van het Belgische grondgebied valt volledig onder de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid. De tabel geeft ook aan hoeveel (publieke) financiële middelen België voor elk OP toevoegt aan de EU-financiering.

*Tabel 10. Overzicht van de Belgische OP's ter uitvoering van de Europese cohesiedoelstellingen 'Convergentie' en 'Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid' (bedragen in miljoen euro).**

Operationeel Programma (OP)	Bijdrage EU	Bijdrage nationale/regionale overheid	Totaal
Convergentiedoelstelling			
OP/EFRO Henegouwen	449,23	620,74	1.069,97
OP/ESF Henegouwen	189,10	189,10	378,19
Totaal Convergentiedoelstelling	**638,33**	**809,84**	**1.448,16**
Doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid (RCW)			
OP/ESF België (federale overheid)	45,06	45,06	90,13
OP/EFRO Vlaanderen (Vlaamse Gemeenschap + Vlaams Gewest)	200,95	215,41	416,36
OP/ESF Vlaanderen (Vlaamse Gemeenschap + Vlaams Gewest)	468,87	642,32	1.111,20
OP/EFRO Wallonië (Franstalige Gemeenschap + Waals Gewest)	282,51	437,86	720,38
OP/EFRO Brussel (Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	57,59	57,59	115,18
OP/ESF Brussel (Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	28,88	28,88	57,76
OP/ESF 'Franstalig België' (Gemeenschap Wallonië/Brussel - COCOF)	328,83	328,83	657,67
OP/ESF Duitstalige Gemeenschap	12,47	12,47	24,94
Totaal doelstelling RCW	**1.425,17**	**1.768,44**	**3.193,61**
Totaal EFRO	*990,28*	*1.331,61*	*2.321,89*
Totaal ESF	*1.073,22*	*1.246,67*	*2.319,88*
Totaal Doelstellingen Convergentie en RCW	**2.063,50**	**2.578,27**	**4.641,77**

** Bron: Nationaal Strategisch Referentiekader België (NSRK), Agentschap Ondernemen (AO) en ESF-Agentschap Vlaanderen.*

We zien dat bijna driekwart van de middelen die uit het EFRO aan België worden toegewezen, is bestemd voor Wallonië. De Waalse middelen uit het EFRO worden voor iets meer dan 60% ingezet in de provincie Henegouwen als (uitdovende) overgangssteun in het kader van de Europese Convergentiedoelstelling. Dat komt neer op ruim 45% van de EFRO-middelen waarover België kan beschikken. De Europese cohesiemiddelen die uit het ESF aan België worden toegewezen, worden voor bijna 44% ingezet in Vlaanderen, met daarnaast ook een substantiële financiële injectie in het OP dat via de Franse Gemeenschapscommissie in Brussel (*Commission Communautaire Française – COCOF*) wordt uitgevoerd voor de realisatie van het Europese cohesiebeleid in 'Franstalig België' (i.e. de Gemeenschap Wallonië/Brussel), met bijna 31% van de Belgische middelen uit het ESF.

Voor de realisatie van de cohesiedoelstelling **Europese Territoriale Samenwerking** kunnen alle EU-regio's deelnemen aan de programma's ter stimulering en ondersteuning van interregionale samenwerking. Meer bepaald neemt België in het kader van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking deel aan vijf grensoverschrijdende (Interreg IV-A) en twee transnationale (Interreg IV-B) Operationele Programma's (OP's), en participeert het ook in het interregionale samenwerkingsprogramma Interreg IV-C en de ondersteunende initiatieven URBACT II, INTERACT II en het ESPON.

Tabel 11 overloopt globaal de OP's en de ondersteunende initiatieven ter uitvoering van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking waaraan België deelneemt. Het gaat hier over totaal voorziene bedragen per operationeel programma.

*Tabel 11. Overzicht van de OP's en de ondersteunende initiatieven ter uitvoering van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking waar België aan deelneemt (bedragen in miljoen euro).***

Operationeel Programma (OP)/ Ondersteunend initiatief	Bijdrage EU (EFRO)	Bijdrage Overheid*	Totaal
Grensoverschrijdende samenwerking (Interreg IV-A)	**578,04**	**505,76**	**1.083,8**
OP België/Nederland	94,87	94,87	189,75
OP Euregio Maas/Rijn	72,04	66,43	138,47
OP België/Frankrijk	138,13	110,39	248,52
OP Twee Zeeën	167,00	128,07	295,07
OP Grande Région	106,00	106,00	211,99
Transnationale samenwerking (Interreg IV-B)	**493,98**	**476,93**	**970,87**
OP Noordzee Regio	138,54	135,70	274,20
OP Noordwest-Europa (NWE)	355,44	341,23	696,67
Interregionale samenwerking	**442,70**	**110,75**	**553,45**
Samenwerkingsprogramma Interreg IV-C	321,32	83,77	405,09
Netwerkinitiatief URBACT II	53,32	14,50	67,82
Ondersteunend initiatief INTERACT II	34,03	6,01	40,04
Ondersteunend initiatief ESPON	34,03	6,47	40,50
Totaal Doelstelling ETS	**1.514,72**	**1.093,44**	**2.608,12**

** Nationale, regionale en/of lokale overheid.*
*** Bron: http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/belgium/index_nl.htm of http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/index_en.htm*

3.2.2.2. Vlaanderen

In deze paragraaf gaan we wat dieper in op de OP's die gedurende de werkingsperiode 2007-2013 in Vlaanderen worden uitgezet voor de realisatie van de Europese cohesiedoelstellingen. Zoals reeds eerder vermeld, kan Vlaanderen geen aanspraak maken op Europese cohesiemiddelen bestemd voor de realisatie van de Convergentiedoelstelling. De programma's Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid (RCW) en Europese Territoriale Samenwerking (ETS) worden cijfermatig overlopen tot op het niveau van hun onderliggende prioriteiten in respectievelijk de tabellen 12 en 13.

Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid

Het Vlaamse OP met steun vanuit het EFRO (OP/EFRO) wordt beheerd door het Agentschap Ondernemen (AO). Het OP/EFRO is opgebouwd rond drie strategische doelstellingen, terug te vinden in de onderliggende programmaprioriteiten in tabel 12.

1. bevordering van kennisoverdracht bij ondernemingen, non-profitorganisaties en overheidsdiensten;
2. stimulering van ondernemerschap en innovatie voor meer (en nieuwe) werkgelegenheid, en versterking van de economische structuren voor een maximale economische groei;
3. een optimale ondersteuning van ontwikkelingsprojecten waarmee steden aantrekkelijker kunnen worden gemaakt in termen van ondernemerschap en innovatie.

Uit tabel 12 valt af te leiden dat de middelen voor het Vlaamse OP/EFRO in het kader van de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid vrij evenwichtig over de prioriteiten zijn verspreid. In totaal draagt de EU zo'n 200 miljoen euro bij aan het Vlaamse OP/EFRO. Iets meer dan 215 miljoen euro wordt gecofinancierd door de overheden binnen Vlaanderen (Vlaamse overheid, provincies, steden en gemeenten) en ongeveer 82 miljoen euro wordt bijgedragen door de private sector. In totaal bedraagt het op dit ogenblik reeds gemobiliseerde budget van EFRO en cofinancieringsmiddelen voor OP/EFRO Vlaanderen ongeveer 549 miljoen euro. De cofinanciering vanuit Europa, die bij aanvang van het programma rond de 50% lag, werd in de loop van het programma verlaagd, waardoor het relatieve gewicht van de lokale financiering in de projectfinanciering is toegenomen tot ongeveer 2/3.

Tabel 12. Overzicht van de Vlaamse OP's ter uitvoering van de Europese cohesiedoelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid (doelstelling 2) volgens programmaprioriteit.

Prioriteit	Voorzien voor programmaperiode 2007-2013			Effectief toegekend (status dd. 31/05/2011)		
	Bijdrage EU	Bijdrage lokaal*	Totaal	Bijdrage EU (EFRO)	Bijdrage lokaal*	Totaal
OP/EFRO Vlaanderen						
1. Kenniseconomie en innovatie	48,23	72,34	120,57	46,34	83,23	129,57
2. Ondernemerschap	33,23	49,84	83,07	27,14	50,35	77,49
3. Verbetering van de ruimtelijk/economische omgevingsfactoren	63,23	94,84	158,07	62,66	167,74	230,4
4. Stedelijke ontwikkeling	48,23	72,34	120,57	34,02	53,89	87,92
5. Technische bijstand	8,04	8,04	16,08	8,04	15,87	23,91
Totaal OP/EFRO Vlaanderen	**200,95**	**297,4**	**498,35**	**178,2**	**371,08**	**549,29**
OP/ESF Vlaanderen						
1. Integratie van de arbeidsmarkt	286,91	421,51	708,43	nb.	nb.	nb.
2. Bevordering van de sociale insluiting	69,43	86,42	155,85	nb.	nb.	nb.
3. Ondernemerscultuur	46,89	75,69	122,58	nb.	nb.	nb.
4. Innovatie	23,44	23,92	47,36	nb.	nb.	nb.
5. Transnationale en interregionale samenwerking	23,44	16,02	39,47	nb.	nb.	nb.
6. Technische bijstand	18,75	18,75	37,51	nb.	nb.	nb.
Totaal OP/ESF Vlaanderen	**468,87**	**642,32**	**1.111,20**			
Totaal doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid	**669,9**	**939,7**	**1.609,60**			

** Bijdrage lokaal: voor OP/EFRO: Vlaamse overheden en privésector; voor OP/ESF: enkel Vlaamse overheden.*
nb.: Niet beschikbaar
Bron: Nationaal Strategisch Referentiekader België (NSRK), Agentschap Ondernemen (AO) en ESF-Agentschap Vlaanderen.

Het vanuit het ESF ondersteunde Vlaamse OP (OP/ESF), beheerd door het ESF-Agentschap Vlaanderen, is vooral gericht op de uitbreiding en de verbetering van de (actieve) beroepsbevolking.

Hiertoe omvat het Vlaamse OP/ESF een aantal thematische prioriteiten die zijn toegespitst op de (her)activering van diegenen die van de arbeidsmarkt werden/worden uitgesloten, onder meer ouderen (wat nauw aanleunt bij de problematiek van de bevolkingsvergrijzing), allochtonen (vooral mensen afkomstig van buiten de EU), laaggeschoolden en mensen met een handicap.

De EU-bijdrage in de middelen voor het Vlaamse OP/ESF in het kader van de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid bedraagt ongeveer 470 miljoen euro voor de programmaperiode 2007-2013 en is vooral gericht op de thematische prioriteit 'Integratie van de arbeidsmarkt' (ongeveer 287 miljoen euro).

Over de tot hiertoe effectief toegekende projectfinanciering in het kader van de uitvoering van het Vlaamse OP/ESF konden geen gegevens worden bekomen.

Europese Territoriale Samenwerking

Vlaanderen neemt deel aan vier OP's in het kader van de grensoverschrijdende samenwerking (Interreg IV-A), en aan twee OP's in het kader van de transnationale samenwerking (zie tabel 13):

- Interreg IV-A: OP België/Nederland, OP Euregio Maas/Rijn, OP België/Frankrijk en OP Twee Zeeën;
- Interreg IV-B: OP Noordzee Regio en OP Noordwest-Europa.

Ook neemt Vlaanderen deel aan de ondersteunende interregionale initiatieven Interreg IV-C, URBACT II, INTERACT II en ESPON. Tabel 13 geeft een overzicht van de programma's, de projecten en de gerelateerde budgetten van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking weer.

*Tabel 13. Overzicht van de Vlaamse OP's ter uitvoering van de Europese cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking volgens programmaprioriteit (status op 31/05/2011)**

Operationeel Programma	Voorzien voor programmaperiode 2007-2013		status dd. 31/05/2011			
	Bijdrage EU (in mio euro)	Voorziene EU-budget aan VL (in mio euro)[1]	Projecten met VL partners vs totaal	Aantal VL partners	Aantal VL coördi-natoren	Goedgekeurde totale kost VL (in mio euro)
Grensoverschrijdende samenwerking (Interreg IV-A)	**472,0**	**99,8**	**161/283**	**444**	**65**	**231,2**
OP Grensregio Vlaanderen-Nederland	94,9	45,5	55/55	237	31	114,3
OP Euregio Maas Rijn	72,0	15,8	22/42	39	5	33,4
OP Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen	138,1	23,5	52/137	101	24	42,5
OP Twee Zeeën	167,0	15,0	32/49	67	5	41,0
Transnationale samenwerking (Interreg IV-B)	**494,0**	**18,7**	**67/114**	**116**	**7**	**67,5**
OP Noordzee Regio	138,6	7,7	30/48	55	2	22,8
OP Noordwest Europa	355,4	11,0	37/66	61	5	44,7
Interregionale samenwerking	**442,7**	**n.v.t.**	**19/200**	**18**	**1**	**3,0**
Samenwerkingsprogramma Interreg IV-C	321,3	n.v.t.	16/122	15	1	3,0
Netwerkinitiatief URBACT II	53,3	n.v.t.	1/44	1	0	n.v.t.
Ondersteunend initiatief INTERACT II	34,0	n.v.t.	-	-	-	n.v.t.
Ondersteunend initiatief ESPON (status 20/01/2011)	34,1	n.v.t.	2/34**	2	0	n.v.t.
Totaal	**1.408,7**	**118,5**	**247/597**	**578**	**73**	**301,7**

[1] Zie tabel 7: Toewijzing van Europese cohesiemiddelen aan Vlaanderen voor de volledige programmaperiode
** Bron: Agentschap Ondernemen (AO), Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (dep. RWO)*
n.v.t.: Niet van toepassing

Voor de programma's onder OP Interregionale Samenwerking worden geen nationale enveloppes op voorhand verdeeld door de Commissie. Deze middelen werden door de Commissie gewoon uit de begroting voor Cohesiebeleid rechtstreeks toegewezen aan deze programma's. Het gehele beheer en ook de toekenning van de middelen gebeurt echter door de lidstaten. Vandaar dat er voor die programma's geen gegevens werden ingevuld in de kolom "Voorziene EU-budget aan VL" van tabel 13.

Van de 597 totaal goedgekeurde projecten in de Cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking waren er in 247 Vlaamse partners aanwezig, wat overeenstemt met iets meer dan 41%. Voor het programma Grensregio Vlaanderen-Nederland onder Interreg IV-A is dit 100%. In het programma 'Grensregio Vlaanderen-Nederland', nam Vlaanderen het vaakst de rol van coördinator op zich. Behalve in het programma Interreg IV-C waren er geen cijfers over de projectbudgetten voorhanden.

Voor de periode 2007 tot heden (status op 31 mei 2011) werd voor de doelstelling Europese Territoriale Samenwerking al ruim 137,5 miljoen euro vanuit het EFRO aan Vlaanderen toegekend. Dit is net geen 10% van het volledige EU programmabudget. Wanneer we terugvloei naar Vlaanderen tot hiertoe extrapoleren naar de komende twee jaren (het programma loopt af in 2013), zouden we mogen verwachten dat er nog zo'n 55 miljoen euro vanuit het EFRO naar Vlaanderen zal vloeien voor deze doelstelling. De cofinanciering vanuit de publieke en private sector in Vlaanderen is geraamd op ongeveer 230 miljoen euro voor de hele programmaperiode.

3.3. Conclusie

De Europese Commissie trekt voor het Cohesiebeleid gedurende de periode 2007-2013 een budget uit van 347,41 miljard euro. Deze middelen, beschikbaar gesteld vanuit drie specifieke fondsen: het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Cohesiefonds, zijn van een aanzienlijk hogere grootteorde dan die van de Kaderprogramma's voor Onderzoek en Ontwikkeling (KP) en Concurrentievermogen en Innovatie (KCI).

Het stimuleren van O&O&I is een kernthema binnen de huidige programmaperiode van het Europese cohesiebeleid. De thematische allocatie van middelen aan O&O&I is dan ook ongeveer het drievoudige in vergelijking met de programmaperiode 2002-2006 en bedraagt 86,5 miljard euro.

Gedurende de (huidige) programmaperiode 2007-2013 wordt aan België een totaalbedrag van 2,26 miljard euro toegewezen uit de Europese cohesiemiddelen. België ontvangt in totaal 0,65% van die middelen, afkomstig uit het EFRO en het ESF. België ontvangt geen middelen uit het Cohesiefonds.

Bijna driekwart van de middelen die uit het EFRO aan België worden toegewezen, is bestemd voor Wallonië. De Europese cohesiemiddelen die uit het ESF aan België worden toegewezen, worden voor bijna 44% ingezet in Vlaanderen.

Vanuit de doelstelling Regionaal Concurrentievermogen en Werkgelegenheid (Doelstelling 2) is ongeveer 670 miljoen euro bestemd voor Vlaanderen, waarvan 201 miljoen euro vanuit het EFRO en 469 miljoen euro vanuit het ESF. Op datum van 31/5/2011 is vanuit het EFRO zo'n 178 miljoen euro effectief toegewezen aan Vlaanderen voor deze doelstelling. Samen met de lokale cofinanciering van 371 miljoen euro geeft dit ongeveer 549 miljoen euro die aan het OP/EFRO is toegekend. Over de budgetten die vanuit het ESF aan Vlaanderen zijn toegekend, kennen we op dit moment geen bestedingscijfers.

Vanuit de doelstelling Europese Territoriale Samenwerking (Doelstelling 3) wordt voor Vlaanderen zo'n 118,5 miljoen euro vanuit EFRO voorzien voor de volledige programmaperiode. Tot hiertoe is reeds meer dan dit voorziene bedrag, nl. 137,5 miljoen euro naar Vlaanderen teruggevloeid.

Bijlage 1. Overzicht van de Belgische participatie in de grensoverschrijdende (Interreg IV-A) en transnationale (Interreg IV-B) programma's in het kader van de cohesiedoelstelling Europese Territoriale Samenwerking, volgens NUTS-classificatie.

Nomenclatuur van Territoriale Eenheden voor Statistieken (NUTS)				Interreg IV-A					Interreg IV-B	
CODE	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	BE/NL	Euregio Maas/Rijn	BE/FR	Twee Zeeën	Grande Région	Noordzee Regio	Noordwest Europa
BE1	**BHG[1]**									
BE10		BHG[1]								X
BE100			Arr. Brussel-Hoofdstad							
BE2	**Vlaams Gewest**									
BE21		Provincie Antwerpen							X	X
BE211			Arr. Antwerpen	X			X			
BE212			Arr. Mechelen	X[2]			X[2]			
BE213			Arr. Turnhout	X			X[2]			
BE22		Provincie Limburg								X
BE221			Arr. Hasselt	X	X					
BE222			Arr. Maaseik	X	X					
BE223			Arr. Tongeren	X	X					
BE23		Provincie Oost-Vlaanderen							X	X
BE231			Arr. Aalst	X[2]			X[2]			
BE232			Arr. Dendermonde	X[2]			X[2]			
BE233			Arr. Eeklo	X			X			
BE234			Arr. Gent	X		X[2]	X			
BE235			Arr. Oudenaarde	X[2]		X[2]	X[2]			
BE236			Arr. Sint-Niklaas	X			X			
BE24		Provincie Vlaams-Brabant								X
BE241			Arr. Halle-Vilvoorde							
BE242			Arr. Leuven	X[2]	X[2]					
BE25		Provincie West-Vlaanderen							X	X
BE251			Arr. Brugge	X		X[2]	X			
BE252			Arr. Diksmuide	X[2]		X[2]	X[2]			
BE253			Arr. Ieper			X	X[2]			
BE254			Arr. Kortrijk	X[2]		X	X[2]			
BE255			Arr. Oostende	X[2]		X[2]	X			
BE256			Arr. Roeselare	X[2]		X[2]	X[2]			
BE257			Arr. Tielt	X[2]		X[2]	X[2]			
BE258			Arr. Veurne			X	X			
BE3	**Waals Gewest**									
BE31		Provincie Waals-Brabant								X
BE311			Arr. Nijvel							
BE32		Provincie Henegouwen								X
BE321			Arr. Aat			X				
BE322			Arr. Charleroi			X[2]				
BE323			Arr. Bergen			X				
BE324			Arr. Moeskroen			X				
BE325			Arr. Zinnik			X[2]				
BE326			Arr. Thuin			X				
BE327			Arr. Doornik			X				
BE33		Provincie Luik								X
BE331			Arr. Hoei		X[2]			X[2]		
BE332			Arr. Luik		X			X[2]		
BE333			Arr. Verviers		X			X		
BE334			Arr. Borgworm		X[2]			X[2]		
BE34		Provincie Luxemburg								X
BE341			Arr. Aarlen			X[2]		X		
BE342			Arr. Bastenaken			X[2]		X		
BE343			Arr. Marche-en-Famenne			X[2]		X[2]		
BE344			Arr. Neufchâteau			X		X[2]		
BE345			Arr. Virton			X		X		
BE35		Provincie Namen								X
BE351			Arr. Dinant			X				
BE352			Arr. Namen			X[2]				
BE353			Arr. Philippeville			X				

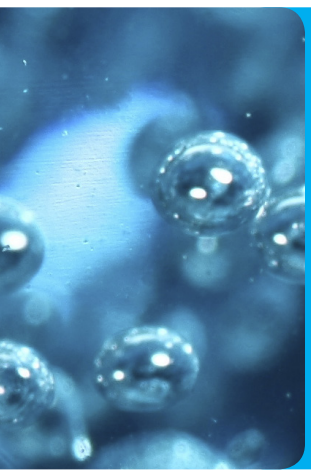
[1]BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

[2]Dit zijn de gebieden die grenzen aan de subsidiabele NUTS 3-gebieden binnen het desbetreffende samenwerkingsprogramma. Ook deze aangrenzende gebieden kunnen participeren in de samenwerkingsprojecten en daarbij aanspraak maken op maximaal 20% van de vanuit het EFRO toegewezen programmafinanciering (cf. artikel 21 van de Verordening (EG) nr. 1080/2006 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 5 juli 2006 betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling).

Bijlage 2. Lijst met gebruikte afkortingen en acroniemen

4KP	Vierde Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling
5KP	Vijfde Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling
6KP	Zesde Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling
7KP	Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling
BBP	Bruto Binnenlands Product
BNI	Bruto Nationaal Inkomen
EEN	Enterprise Europe Network
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
Energy	Thematische prioriteit 'Energie' van het EU Zevende Kaderprogramma
Environment	Thematische prioriteit 'Milieu (inclusief klimaatverandering)' van het EU Zevende Kaderprogramma
ERC	Thematische prioriteit 'Ideeën' van het EU Zevende Kaderprogramma
ESF	Europees Sociaal Fonds
Euratom	Specifiek Zevende Kaderprogramma voor onderzoek en opleiding in de nucleaire sector
Fission	Thematische prioriteit 'Kernsplijting en stralingsbescherming' van het Euratom Zevende Kaderprogramma
Food	Thematische prioriteit 'Voeding, landbouw en biotechnologie' van het EU Zevende Kaderprogramma
Fusion	Thematische prioriteit 'Onderzoek inzake fusie-energie' van het Euratom Zevende Kaderprogramma
General	Thematische prioriteit 'Algemene activiteiten (Annex IV)' van het EU Zevende Kaderprogramma
Health	Thematische prioriteit 'Gezondheid' van het EU Zevende Kaderprogramma
ICT	Thematische prioriteit 'Informatie- en communicatietechnologieën' van het EU Zevende Kaderprogramma
INCO	Thematische prioriteit 'Horizontale internationale samenwerkingsactiviteiten' van het EU Zevende Kaderprogramma
Infrastructures	Thematische prioriteit 'Onderzoeksinfrastructuren' van het EU Zevende Kaderprogramma
KCI	Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie
K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
Marie Curie	Thematische prioriteit 'Mensen' van het EU Zevende Kaderprogramma
Nanotech	Thematische prioriteit 'Nanowetenschappen, nanotechnologieën, materialen en nieuwe productietechnologieën' van het EU Zevende Kaderprogramma
O&O&I	Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie
OP	Operationeel Programma
OTO	Onderzoek en Technologische Ontwikkeling
Policies	Thematische prioriteit 'Samenhang van het onderzoeksbeleid' van het EU Zevende Kaderprogramma
Potential	Thematische prioriteit 'Onderzoekspotentieel' van het EU Zevende Kaderprogramma
Regions	Thematische prioriteit 'Kennisregio's' van het EU Zevende Kaderprogramma
Security	Thematische prioriteit 'Veiligheid' van het EU Zevende Kaderprogramma
SME	Thematische prioriteit 'Onderzoek voor KMO's' van het EU Zevende Kaderprogramma
Society	Thematische prioriteit 'Wetenschap in de maatschappij' van het EU Zevende Kaderprogramma
Space	Thematische prioriteit 'Ruimtevaart' van het EU Zevende Kaderprogramma

SSH	Thematische prioriteit ‘Sociaaleconomische wetenschappen en geesteswetenschappen’ van het EU Zevende Kaderprogramma
Transport	Thematische prioriteit ‘Vervoer (inclusief luchtvaart)’ van het EU Zevende Kaderprogramma

Vlaamse overheid
Departement Economie,
Wetenschap en Innovatie
Koning Albert II-laan 35 bus 10
1030 Brussel
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be

Vlaanderen
In Actie
Pact 2020